

2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos tarpinis vertinimas

2014–2020 m. ES fondų investicijų į mokymo programas tinkamumo ir suderinamumo atvejo studija

2018 m. lapkričio 22 d. versija

Vertinimas atliekamas pagal 2018 m. vasario 28 d. paslaugų teikimo sutartį Nr. 14P-14 tarp Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir ūkio subjektų grupės UAB „ESTEP Vilnius“ ir UAB “Visionary Analytics”.

TURINYS

Įvadas	4
1. Pagrindiniai iššūkiai: Kodėl reikalingos naujos mokymo(-si) programos Lietuvoje?	6
2. Mokymosi programų kokybė: ar priemonės tinkamos?	9
2.1. Bendrojo ugdymo programos	9
2.2. Profesinio mokymo programos	13
2.3. Aukštojo mokslo studijų programos	16
3. Mokymosi programų rengimo procesas: ar veiklos suderintos tarpusavyje?	20
3.1. Bendrojo ugdymo programos	20
3.2. Profesinio mokymo programos	21
3.3. Aukštojo mokslo programos	22
Išvados ir rekomendacijos	24
Investicijų į mokymo programas tinkamumas	24
Investicijų į mokymo programas suderinamumas	24
Rekomendacijos, ką ir kaip tobulinti siekiant aukštesnės programų ir jų rengimo proceso kokybės	25
 1 priedas. Vertinimo objektas	 28
2 Priedas. Interviu respondentai	30
3 Priedas. Literatūros sąrašas	31

SANTRUMPOS

EK	–	Europos Komisija
ES	–	Europos Sąjunga
ESF	–	Europos socialinis fondas
ESFA	–	Europos socialinio fondo agentūra
FM	–	Finansų ministerija
IT	–	Informacinės technologijos
KPMPC	–	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras
LR	–	Lietuvos Respublika
MOSTA	–	Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras
MTEP	–	Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra
MTEPI	–	Moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos
NEC	–	Nacionalinis egzaminų centras
PFSA	–	Priemonių finansavimo sąlygų aprašas
SADM	–	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
SKVC	–	Studijų kokybės vertinimo centras
ŠITC	–	Švietimo informacinių technologijų centras
ŠMM	–	Švietimo ir mokslo ministerija
ŠVIS	–	Švietimo valdymo informacinė sistema
UPC	–	Ugdymo plėtotės centras
ŪM	–	Ūkio ministerija
VP	–	Veiksmų programa
VPT	–	Viešųjų pirkimų tarnyba
VŠĮ	–	Viešoji įstaiga

IVADAS

Igyvendinant Švietimo struktūrinę reformą¹, dalis 2014–2020 m. ES fondų investicijų lėšų yra skiriama mokymo programų rengimui bei atnaujinimui. 2007–2013 m. laikotarpiu dalis ES fondų investicijų taip pat buvo skirta mokymo programų rengimui. Tačiau vėliau pastebėta, kad minėtu laikotarpiu parengtos mokymo programos buvo nekokybiškos, jų rengimas nebuvo chronologiškai nuoseklus (pvz., modulinės programos buvo ruošiamos anksčiau nei buvo tvirtinami profesiniai standartai) ar nepilnai atsižvelgė į kitus, su mokymo turinio plėtra susijusius procesus. Šios atvejo studijos **tikslas** – atsižvelgiant į 2007–2013 m. finansavimo laikotarpio pamokas, įvertinti 2014–2020 m. laikotarpio investicijų į mokymosi programų rengimą intervencijų logikos tinkamumą ir jos suderinamumą su kitomis švietimo reformos priemonėmis bei pateikti rekomendacijas, ką ir kaip tobulinti siekiant aukštesnės programų ir jų rengimo proceso kokybės.

Vertinimo objektas – mokymo (bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir studijų) programų ir jų rengimo proceso kokybė (mokymo programų turinys – ne šios atvejo studijos objektas). Šia atvejo studija siekiama įvertinti *sistemines prielaidas* mokymo programų ir jų rengimo ar atnaujinimo proceso kokybei užtikrinti ir pateikti rekomendacijas, ką ir kaip tobulinti siekiant aukštesnės programų ir jų rengimo proceso kokybės. Pasirinktas vertinimo požiūris yra kompleksiškas – vertinome priemones, kurių įgyvendinimas turės tiesioginės įtakos programų turiniui ir/ar kokybei, tačiau kurios nebūtinai apsiriboja tik pačių programų rengimu/atnaujinimu. Toks vertinimo požiūris pasirinktas remiantis užsienio literatūra ir rekomendacijomis². Atsižvelgiant į tai, kad situacija bendrajame ugdyme, profesiniame mokyme ir aukštajame moksle yra skirtinga, analizė pateikiama pagal šiuos švietimo lygmenis. Vertinimo objektas detalizuojamas 1 priede.

Atvejo studijoje siekiame patvirtinti arba paneigti šias skirtinguose švietimo lygmenyse pastebimas prielaidas:

- **Bendrajame ugdyme** esamas mokymo turinys ir metodų gairės kritikuojami dėl pernelyg didelės savo apimties ir prasilenkimo su šiandieniniais mokymo iššūkiais. Iki 2020 m. planuojama atnaujinti ugdymo turinį ir metodus ir pakeisti mokinių vertinimo sistemą įvedant kaupiamąjį mokymosi rezultatų vertinimą³. Šiuo metu taip pat svarstoma ankstinti privalomąjį (priešmokyklinį) ugdymą. Siekiant bendrojo ugdymo sistemos tvarumo svarbu užtikrinti, kad šie pokyčiai vyktų nuosekliai ir būtų suderinti (pvz., naujai rengiamos bendrojo ugdymo programos derėtų su priešmokyklinio ugdymo programomis ir užtikrintų ugdymo nuoseklumą).
- **Profesiniame mokyme** 2007–2013 m. laikotarpiu pastebėti nenuoseklumai, kai pirmiausiai buvo parengtos modulinės programos ir tik po to – profesiniai standartai, kurie teoriškai turi nustatyti gaires modulinėms programoms rengti. Naujuoju ES fondų investicijų laikotarpiu taip pat stebimi nenuoseklumai, kuomet modulinės programos numatoma parengti iki 2020 m., tačiau joms vis dar nėra parengti atitinkami profesiniai standartai⁴. Būsima profesinio mokymo pertvarka siekiama labiau susieti mokinių priėmimą su darbo rinkos poreikių stebėseną⁵. Taip pat norima stiprinti praktinį mokymą⁶. Aktualu stebėti, kiek jau šiuo metu būsiami pokyčiai atsispindi programų turinyje, kiek jie suderinti (pvz., ar nekuriamos besidubliuojančios darbo rinkos poreikių stebėsenos sistemos, ar už sritį atsakingos ministerijos aktyviai naudojami jau sukurti produktai bei aktyviai bendradarbiauja naujų kūrime). Taip pat aktualu įvertinti esamą profesinio mokymo programų vertinimo sistemą (pvz., kiek ši sistema bus suderinta su naujomis modulinėmis programomis).
- **Aukštajame moksle** 2007–2013 m. laikotarpiu didelė lėšų dalis skirta studijų programų rengimui. Yra signalų (žr. 1 skyrių), kad studijų programų rengimo procesas ankstesniu laikotarpiu nebuvo kokybiškas, o sukurtų ar atnaujintų programų vertė dažnu atveju būdavo abejotina. Pavyzdžiui, atlikus 2007–2013 m. ESF finansuojamų veiklų švietimo ir mokslo srityje vertinimą⁷, paaiškėjo, kad iš 60

¹ Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo struktūrinė reforma: švietimą įdarbiname ateičiai. Žr.:

https://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/svietimo-strukturine-reforma-svietima-idarbiname-ateiciai [žiūrėta 2018.09.26]

² Pz., Staback, P., UNESCO-IBE. „What Makes a Quality Curriculum?“, *Current and Critical Issues in Curriculum and Learning*, March 2016.

³ Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje numatyta „pradėti taikyti kriterinį kaupiamąjį vertinimą“ (17.2 punktą) Žr.:

https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf [žiūrėta 2018.10.08]

⁴ Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo problemos analizė. Modulinio profesinio mokymo sistemos kūrimo ypatumai. 2015 gruodis, Nr. 19 (143). Žr.: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/1_naujausi1_Modulinio-profesinio-mokymo-sistema.pdf [žiūrėta 2018.10.21]

⁵ Lietuvos Respublikos 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa. 2014 m. rugsėjis. Pakeitimas patvirtintas Europos Komisijos 2018-09-24 įgyvendinimo sprendimu Nr. C(2018)6019. Pilna versija prieinama:

<http://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/2014-2020-metu-europos-sajungos-fundu-investiciju-veiksmu-programa> [žiūrėta 2018.10.22]

⁶ Ibid.

⁷ Švietimo ir mokslo ministerija. Europos Socialinio Fondo finansuojamų veiklų švietimo ir mokslo srityje įgyvendinimo rezultatų analizė. Galutinė ataskaita. 2013-03-08. Žr.:

programų į kurias nebuvo surinktas pakankamas studentų skaičius, trečdalis buvo naujos. Taip pat palyginti neseniai buvo įvestas laikinas studijų kryptių akreditavimas⁸. Šiuo metu reformuojamas universitetų tinklas, keičiamas studijų programų turinys ir metodai. Kyla klausimų, kaip šie pokyčiai dera/ derės tarpusavyje ir kaip yra/ bus užtikrinama šių procesų kokybė.

Atvejo studijoje tikrintos dvi suformuluotos hipotezės (žr. 1 lentelę).

1 lentelė: hipotezės, jų sąajos su vertinimo klausimais ir tikrinimo kriterijai

Kokios hipotezės tikrinamos?	Į kokius vertinimo klausimus atsakoma?	Kaip tikrinamos hipotezės?
TINKAMUMAS (Ar mokymo programos yra kokybiškos?)		
H1: Mokymo programos yra kokybiškos	1. Ar mokymo programos atliepia susijusius iššūkius? 2. Kaip vertinama mokymų programų kokybė? 3. Ar mokymo programos naudojamos?	• Ar intervencijos tinkamai atliepia pagrindinius mokymo programų kokybės iššūkius? • Kaip tikslinių grupių atstovai vertina parengtas mokymo programas? • Ar naudojamos projektuose parengtos mokymo programos? • Ką ir kodėl keisti, kad programos būtų kokybiškesnės?
SUDERINAMUMAS (Ar mokymų programų rengimas sklandus ir suderintas?)		
H2: Mokymų programų rengimo procesas yra gerai suderintas	4. Ar sklandžiai rengiamos mokymo programos? 5. Ar mokymo programų rengimas dera su kitais švietimo pertvarkos procesais?	• Ar mokymo programų rengimo procesas yra nuoseklus (pvz., rengimo žingsnių seka yra logiška) apimant rengimą (isk. konsultacijas su tikslinėmis grupėmis), pilotavimą, vertinimą ir paramą įgyvendinimui? • Ar ir kaip programose atspindimi susiję švietimo pokyčiai (pvz., gebėjimų pasiūlos ir paklausos prognozės, mokymo turinio ir organizavimo pokyčiai, vertinimo sistemos pakeitimai)? • Ar finansuojamos veiklos nesidubliuoja? Ar nėra spragų? • Ar finansuojamos veiklos papildo viena kitą (išnaudojamos sinergijos), kaip? • Rekomendacijos kaip užtikrinti suderintą programų rengimą.

Šaltinis: Visionary Analytics.

Atvejo studijoje naudoti šie metodai:

- Pirminių ir antrinių šaltinių analizė. Analizuoti Lietuvoje ir užsienyje atlikti šios srities tyrimai ir vertinimai, mokslinė literatūra, teisiniai ir strateginiai dokumentai, statistiniai duomenys (žr. literatūros sąrašą 3 priede);
- Interviu. Atlikti 28 interviu su trijų grupių respondentais: institucijų atstovais, ekspertais ir tikslinių grupių atstovais (žr. 2 priedą);
- Ekspertinis vertinimas. Studija parengta remiantis vertintojų žiniomis, patirtimi bei informacija, surinkta remiantis kitais čia minimais metodais;
- Atvejo studijos diskusija su už ES investicijas į mokymo programų rengimą bei vertinimą atsakingais asmenimis, ekspertais bei tikslinių grupių atstovais 2018 m. spalio 26 d. Šioje ataskaitoje atsižvelgiama į šio susitikimo metu dalyvių išsakytas pastabas.

Atvejo studiją sudaro trys dalys. Pirmajame atvejo studijos skyriuje trumpai aptariama mokymo programų kokybė Lietuvoje ir pateikiamos priežastys, kodėl šios programos turėtų būti atnaujinamos visose švietimo srityse, t. y. bendrajame ugdyme, profesiniame mokyme ir aukštajame moksle. Antrajame ir trečiajame skyriuose pateikiamos apibendrintos išvalgos dėl investicijų į mokymo programų atnaujinimą tinkamumo ir suderinamumo. Paskutinėje dalyje pateikiamos pagrindinės vertinimo išvados ir rekomendacijos dėl investicijų į mokymo programas tobulinimo.

http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Ataskaitos_2011MVP/ESF_finansuojamu_veiklu_svietimo_ir_mokslo_srityje_igyvendinimo_rezultatu_analize.pdf [žiūrėta 2018.10.21]

⁸ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 pakeitimo įstatymas, 2016 m. birželio 29 d. Nr. XII-2534, Vilnius. Žr.: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1a9058e049b311e6b5d09300a16a686c> [žiūrėta 2018.10.18]

1. PAGRINDINIAI IŠŠŪKIAI: KODĖL REIKALINGOS NAUJOS MOKYMO(-SI) PROGRAMOS LIETUVOJE?

Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“⁹ yra pristatoma sumanios Lietuvos vizija, pagal kurią šalies piliečiai turėtų būti veiklūs, solidarūs bei nuolat besimokantys. Siekiant šią viziją paversti tikrove, numatyta daug dėmesio skirti Lietuvos švietimo sistemai. Švietimo sistema turėtų būti orientuota į kūrybiškumo, pilietiškumo ir lyderystės ugdymą, o ugdymo procesas turėtų efektyviai taikyti informacinių technologijų (IT) teikiamas galimybes bei atskleisti kiekvieno besimokančiojo asmeninius polinkius ir gabumus. Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija¹⁰ pateikia esminius švietimo pokyčius apibrėžtu laikotarpiu, kurie yra būtini siekiant „Lietuva 2030“ strategijos tikslų ilgalaikėje perspektyvoje. Pagrindinis 2013-2022 metų strateginis tikslas yra paversti Lietuvos švietimą tvariu pagrindu valstybės gerovės kėlimui, ugdyti veržliam ir savarankiškam žmogui, atsakingai ir solidariai kuriančiam savo, Lietuvos ir pasaulio ateitį¹¹. Deja, strategijoje minima, kad šiuo metu Lietuvos bendrojo ugdymo, profesinio mokymo, aukštosios mokyklos bei neformaliojo švietimo įstaigos nepakankamai išnaudoja turimą potencialą, siekdamas geresnės kokybės ir sąveikos su žmogaus ir visuomenės poreikiais (12.3 punktas). Mokymo(-si) programų kokybė yra viena iš esminių kliūčių, stabdančių pažangą Lietuvos švietimo srityje.

Bendrojo ugdymo programos turėtų būti aktualios mokiniams, o jų turinys ir numatytos mokymosi priemonės suformuoti taip, kad kiekvienam mokiniui būtų sudarytos tinkamos sąlygos tobulinti savo gebėjimus. Ugdymo programos turėtų būti keičiamos/ atnaujinamos dėl žemiau nurodomų priežasčių (žr. 2 lentelę).

2 lentelė: Iššūkiai susiję su bendrojo ugdymo programų kokybe.

Iššūkis	Kokių pokyčių siekiama?
Bendrojo ugdymo programos buvo sudarytos pagal tai, ko ir kaip mokiniai turėtų būti <i>mokomi</i> , tačiau nebuvo aiškiai suformuluoti mokymo tikslai ir rezultatai .	Pereinant prie kompetencijų ugdymo, aiškiai apibrėžiami mokymosi tikslai turėtų tapti pačiu svarbiausiu programų elementu.
Didžioji dalis Lietuvos bendrojo ugdymo programų paremtos pavienių faktų ir žinių atkartojimu , o pačių programų turinys tampa vis mažiau aktualus šiandienos mokiniams. Mokymo programos menkai atsižvelgia į globalias švietimo tendencijas .	Bendras ugdymas turėtų būti vis labiau orientuojamas į svarbiausių kompetencijų ugdymą, visapusišką asmens tapatybės ugdymą, pilietiškumą, iniciatyvumą, kūrybinius sugebėjimus bei kritinį mąstymą. Mokykloje turėtų būti taikomos naujos mokymo metodikos, pvz., mokymasis bendradarbiaujant (angl. <i>collaborative learning</i>), iššūkais grįstas mokymasis (angl. <i>challenge-based learning</i>) ir pan. ¹² .
Bendras ugdymas išlieka fragmentuotas dėl nepakankamai tarpusavyje suderintų ugdymo programų . Programų turinys dubliuojasi, programų apimtis yra pernelyg plati, o dažnu atveju, tarp programų pasigendama tęstinumo ir integracijos.	Ugdymo programos turėtų būti labiau integruotos, sujungiant skirtingų sričių ir dalykų turinį. Pavyzdžiui, Suomijoje integruotas mokymas užima vis reikšmingesnę vietą, o nuo 2016 m. tapo privalomas visose mokyklose. Šis aspektas ypač aktualus šiuolaikinės žinių visuomenės kontekste – nuolat didėjant informacijos srautui, mokiniams turėtų būti padedama šį srautą suvaldyti, suvokti tarpdalykinius ryšius, susidaryti vientisą pasaulio suvokimą.
Šiuo metu dažniausiai net 58 proc. pamokos dominuoja mokytojas ir vos 14 proc. pamokos mokiniai aktyviai mokosi patys ¹³ . Dėl šios priežasties, pernelyg didelė dalis mokinių praranda (jei turėjo) motyvą mokytis ¹⁴ . Taip pat, mokiniui pereinant iš vienos bendrojo ugdymo pakopos į kitą, jo individuali pažanga nėra nuosekliai stebima ¹⁵ . Pernelyg daug dėmesio skiriama brandos	Atsižvelgiant į visuomenės pokyčius, ugdymo programos turėtų būti kuo labiau personalizuotos ir skatinti autentišką, patirtimi grįstą mokymąsi. Persiorientuojant į mokinių kompetencijų ugdymą, mokinių pasiekimų vertinimo sistema taip pat turėtų būti keičiama. Užsienyje atliktų tyrimų metu pastebėta, kad standartizuoti testai nematuoja mokinių pažangos, o veikiau klasifikuoja mokinius pagal tai, kiek jie

⁹ Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. Žr. <https://www.docdroid.net/OHqeBsc/lietuva2030.pdf> [žiūrėta 2018.10.08]

¹⁰ Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija. Žr.: <https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020-svietstrat.pdf> [žiūrėta 2018.10.08]

¹¹ Ibid.

¹² Moore, Alex. Understanding the School Curriculum. Theory, politics and principles. Routledge, Taylor&Francis Group: London and New York, 2015.

¹³ Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo kokybės žemėlapis. Žr.:

<http://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/kiti/%C5%A0vietimo%20kokyb%C4%97s%20%C5%BEem%C4%97lapis0424.pdf> [žiūrėta 2018.09.26]

¹⁴ Todd Rose. The End of Average. How We Succeed in a World that Values Sameness. Harper Collins Publishers Ltd., Toronto, Canada, 2016.

¹⁵ Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo problemos analizė. Kodėl ir kaip keičiame mokinių mokymosi pasiekimų ir pažangos vertinimo sistemą bendrajame ugdyme? 2016 Kovas, Nr. 4 (147). Žr.:

Iššūkis	Kokių pokyčių siekiama?
egzaminų rezultatams ir standartizuotų testų atlikimui, kurie nėra tinkami įvertinti nuoseklų mokinio progresą bei įvairius mokinio gebėjimus, o tik parodo mokinio gebėjimą pasiruoti minėtoms patikroms.	nutolę nuo „vidutinių“ gebėjimus turinčio mokinio, todėl tokių testų vaidmuo turėtų nedidėti, o anaipol – mažėti.
Masiškai paplitusios informacinės technologijos (IT) pakeitė mokymosi procesą ir išplėtė mokymosi galimybes. Šiuo metu Lietuvos mokyklose IT nėra pakankamai integruojamas į mokymosi procesą, o mokiniai nėra mokomi spręsti įvairias problemas IT pagalba.	Ugdymo programose turėtų būti sistemiskai skatinama naudotis IT. Atsižvelgiant į tai, kad ateityje moksleiviai turėtų sugebėti ne tik laisvai naudotis technologijomis, tačiau ir patys prisidėti jas kuriant, daugiau dėmesio turėtų būti skiriama visapusiškam skaitmeniniam raštingumui ugdyti. Mokytojai turėtų integruoti IT priemones į ugdymo procesą ir patys jomis aktyviai naudotis.
Keičiantis ankstyvojo ugdymo sampratai, ikimokyklinio ugdymo sistemoje daugiau dėmesio tenka švietimui. Lietuvoje šiuo metu pernelyg mažai dėmesio skiriama mažamečių švietimui ir jų gebėjimų ugdymui.	Atsižvelgiant į tai, kad ankstyvasis ugdymas neapsiriboja tik priežiūra, turėtų būti tiksliai suformuluojami ankstyvojo ugdymo tikslai, o ankstyvasis ugdymas turėtų būti suderintas su bendrojo ugdymo programomis.

Šaltinis: sudaryta autorių, pagal literatūros sąrašą (žr. 3 priedą).

Profesinio mokymo programos turėtų padėti asmenims įgyti kompetencijas, atitinkančias darbo rinkos poreikius. Šios programos turėtų visapusiškai paruošti asmenį darbui pagal pasirinktą kvalifikaciją, įgyjant reikalingas teorines žinias ir suformuojant praktinius įgūdžius. Šiuo metu dalis mokinių, besimokančių pagal profesinio mokymo programas Lietuvoje išlieka viena mažiausių ES, nes tokia mokymosi forma nėra patraukli. Profesinio mokymo programos turėtų būti keičiamos/ atnaujinamos dėl žemiau nurodomų priežasčių (žr. 3 lentelę).

3 lentelė: Iššūkiai susiję su profesinio mokymo programų kokybe.

Iššūkis	Kokių pokyčių siekiama?
Didžioji dalis profesinio mokymo programų Lietuvoje organizuojama dalykinių būdu , t. y. pagal mokomuosius dalykus. Vis dėlto, toks mokymosi būdas ne visuomet suteikia būtinas kompetencijas pasirinktai kvalifikacijai įgyti šiandieninėmis darbo sąlygomis. Programos taip pat yra nelanksčios , jas sunku klasifikuoti pagal skirtingus gebėjimų lygius.	Modulinės programos turėtų būti rengiamos pagal profesinius standartus (t. y. ko mokinsys turi <i>mokytis</i> norint įgyti kvalifikaciją), kuriuose aprašomos kvalifikacijos ir įgyjamos kompetencijos. Praeitu laikotarpiu buvo parengta dalis (naujų) profesinių standartų, tačiau vis dar lieka dalis programų, kurios parengtos pagal senuosius profesinio rengimo standartus. Šie senieji profesinio rengimo standartai turėtų būti keičiami naujaisiais profesiniais standartais, siekiant tiksliau apibrėžti kokių gebėjimų trūksta šiandieninėje darbo rinkoje.
Ruošiant ankstesnes profesinio mokymo ugdymo programas buvo menkai bendradarbiaujama su verslu ir vietos savivalda . Dėl šios priežasties, didžioji dalis programų neatitinka darbo rinkos poreikių .	Sudarant programas turėtų būti skatinamas darbdavių ir kitų suinteresuotų asmenų (pvz., vietos savivaldos, profesinių sąjungų atstovų) įsitraukimas.
2015 m., praėjus metams po pirminio profesinio mokymo programos baigimo, apie 63 proc. absolventų dirbo pagal įgytą kvalifikaciją. Tai rodo, kad profesinis mokymas galimai nesuteikia reikalingų kompetencijų norint sėkmingai integruotis į darbo rinką.	Profesinis mokymas turėtų būti suderintas su darbo rinkos poreikiais, o siūlomos kvalifikacijos – atitikti darbdavių paklausą. Norint užtikrinti, kad mokymo įstaigų programos atitiktų darbo rinkos poreikius, reikalinga operatyvi žmogiškųjų išteklių stebėsenos sistema ir jos integracija su profesinio mokymo pasiūla.
Kompetencijų vertinimo metu žinios patikrinamos testo formatu, o tuomet atliekamos kelios praktinės užduotys. Tačiau tokia forma nėra tinkama įvertinti mokinių įgytas kompetencijas, nes vertinimo metu vertinamos žinios veikiausiai nei gebėjimai .	Persiorientuojant į kvalifikacijos įgijimą per mokinių kompetencijų ugdymą, mokinių pasiekimų vertinimo sistema turėtų būti keičiama iš dalykinių žinių vertinimo į gebėjimų vertinimą. Taip pat, turėtų būti lanksčiau pripažįstami asmens anksčiau įgytos žinios ir gebėjimai.
2013 m. KPMPC atliktos apklausos ¹⁶ duomenimis, asmenys iš profesinio mokymo programų dažniausiai pasitraukia dėl motyvacijos mokytis stokos (82 proc. respondentų). Dalis mokinių pasitraukia, nes negali tinkamai suderinti darbo ir mokymosi (90 proc. išvyksta į užsienį dirbti, o 44 proc. siekia kuo greičiau įsidarbinti).	Modulinės programos leidžia geriau tarpusavyje derinti teorinį ir praktinį mokymą profesinio rengimo įstaigose ir/ ar įmonėse bei labiau individualizuoti mokymosi procesą. Tai itin svarbu, norint profesinį mokymą paversti aktualiu ir taip pritraukti daugiau mokinių.
Didžioji dalis programų vis dar pilnai neatitinka tarptautinės klasifikacijos standarto (angl. <i>International Standard Classification of Education, ISCED</i>). Didžioji dalis	Modulinės programos įneša daugiau lankstumo į mokymo procesą, todėl programos gali būti sudaromos skirtingais lygiais bei pritaikomos tiek pirminiam, tiek antriam

https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/Kaip%20kei%C4%8Diame%20vertinimo%20sistem%C4%85_GALUTINIS.pdf
f [žiūrėta 2018.11.19]

¹⁶ Ibid.

Iššūkis	Kokių pokyčių siekiama?
programų atitinka ISCED 4 lygį, t. y. pirminį profesinį mokymą, kuomet mokinys įgyja pagrindinį išsilavinimą kartu su profesija. Šiuo metu trūksta ISCED 2, 3 ir 5 lygių programų, nėra sutariama, kaip šios programos turėtų atrodyti.	mokymui.
Ketvirtosios pramonės revoliucijos kontekste itin svarbu integruoti IT į profesinio mokymo(-si) procesą . Naujos technologijos leidžia geriau valdyti gamybos procesą bei visas susijusias operacijas.	Mokymo ištekliai turėtų būti atnaujinami, kad atitiktų technologijų kaitą: mokymosi priemonės turėtų būti pritaikytos skaitmeniniam naudojimui, o turinys turi atsižvelgti į tai, kad daugelis darbdavių tikisi, kad jų darbuotojai turės pakankamą skaitmeninį raštingumą ¹⁷ .

Šaltinis: sudaryta autorių, pagal literatūros sąrašą (žr. 3 priedą).

Aukštojo mokslo programos buvo keičiamos ir atnaujinamos 2007-2013 m. laikotarpiu, tačiau aukštojo mokslo kokybė Lietuvoje vis dar nepasiekia savo potencialo. Aukštojo mokslo kokybė išlieka nepakankama dėl žemiau pateikiamų priežasčių (žr. 4 lentelę).

4 lentelė: Iššūkiai susiję su aukštojo mokslo studijų programų kokybe.

Iššūkis	Kokių pokyčių siekiama?
Pernelyg didelis aukštųjų mokyklų skaičius bei tarpusavio fragmentacija , kurie lemia neefektyvų išteklių panaudojimą ir prastesnę mokymo kokybę. Viena iš rimčiausių problemų aukštojo mokslo srityje – aiškaus strateginio planavimo trūkumas .	Optimizuojamas aukštųjų mokyklų tinklas, o pačioms mokykloms sudaromos sąlygos tobulinti savo valdymo ir administravimo sistemas.
Sparčiai mažėjantis studentų skaičius kelia vis daugiau problemų: dėl studento krepšelio principo, aukštosios mokyklos yra suinteresuotos priimti kuo daugiau studentų, todėl krenta stojimo balas. Dėl šios priežasties, į pirmą kursą ateina nepasiruošę studijuoti studentai . Tai iš dalies lemia prastėjančią studijų kokybę.	Atnaujinti studentų priėmimo praktikas, norint užtikrinti, kad aukštąjį mokslą pasirinktų tik labiausiai motyvuoti asmenys.
Dalis aukštojo mokslo programų yra pernelyg tarpusavyje panašios, o jų turinys kartojasi . SKVC ekspertai užfiksavo atvejų, kuomet dėstytojai nesuderino savo dėstomų dalykų turinio su programų turiniu. SKVC ekspertai taip pat pasigedo aiškumo, kaip vykdomos studijų programos siejasi su universiteto deklaruojama vizija, misija bei strategija, studijų programos jiems pasirodė neatitinkančios šiuolaikinės visuomenės poreikių .	Aukštosios mokyklos turėtų užtikrinti studijų kokybę ir vientisumą, atitikti šiuolaikinės visuomenės poreikius, darbdavių bei studentų lūkesčius. Tuo pačiu, studijos turėtų būti stipriai siejamos su aukštosiose mokyklose vykdoma moksline veikla.
Daugelyje universitetų SKVC yra nustatęs studijų kokybės užtikrinimo trūkumų. Didžiausia problema laikoma nepakankamas dėmesys studentų bei darbdavių atsiliepimams apie studijų kokybę . Dėstytojai nėra skatinami kelti savo kompetencijų (ypač pedagoginių-andragoginių) bei kokybiškai dėstyti savo dalyko , nes ši veikla nėra vertinama jų atestacijoje. Dėstytojų vertinimas labiausiai priklauso nuo publikacijų kiekio, todėl jie nėra tiesiogiai suinteresuoti tobulinti savo dėstymą, išitraukti į studijų programų rengimo procesus ir pan. Kita vertus, dėstytojų darbo krūvis yra pernelyg didelis, dėstytojai negali tinkamai suderinti mokslinės veiklos su dėstymu aukštojoje mokykloje.	Norint pagerinti studijų kokybę, būtina paskatinti dėstytojus kelti savo pedagogines-andragogines kompetencijas bei sudaryti jiems palankesnes sąlygas mokslinei veiklai, kuri savo ruožtu prisidėtų prie dėstytojų dalykinių kompetencijų kėlimo.
Lig šiol nėra sukurtos ir valstybiniu lygiu patvirtintos mokslo ir studijų pažangos vertinimo sistemos , kuri leistų priimti pagrįstus mokslo ir studijų strateginio valdymo sprendimus. Dėl šios priežasties, mokslo ir studijų sistema išlieka pernelyg fragmentuota, priimami sprendimai dažnai nėra suderinti, nesimokoma iš padarytų klaidų.	Suformuoti studijų ir mokslo stebėsenos įrankius, kurie leistų nuosekliau stebėti aukštųjų mokyklų pažangą bei prisidėtų kuriant duomenimis paremtą švietimo politikos formavimo kultūrą.

Šaltinis: sudaryta autorių, pagal literatūros sąrašą (žr. 3 priedą).

¹⁷ McKinsey&Company. *Harnessing automation for a future that works*. Report by McKinsey Global Institute, January 2017. Žr.: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/digital-disruption/harnessing-automation-for-a-future-that-works> [žiūrėta 2018.10.22]; The Brookings Institution. *Surfing the 4th Industrial Revolution: Artificial Intelligence and the Liberal Arts*. Daniel Arya and Creig Lamb. Žr.: <https://www.brookings.edu/blog/brown-center-chalkboard/2017/04/11/surfing-the-4th-industrial-revolution-artificial-intelligence-and-the-liberal-arts/> [žiūrėta 2018.10.22]

2. MOKYMOSI PROGRAMŲ KOKYBĖ: AR PRIEMONĖS TINKAMOS?

2014-2020 ES fondų investicijų veiksmų programoje (VP) yra numatyta skirti finansavimą mokymo programų rengimui ir atnaujinimui. Pagal 9-tą VP prioritetą „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“, numatyti penki uždaviniai ir suformuotos devynios priemonės, iš dalies nukreiptos į praeitoje dalyje įvardintų problemų sprendimą. Šioje dalyje aptarsime aktualią priemonių tinkamumą atsakant į tris su tuo susijusius vertinimo klausimus (žr. 5 lentelę). Atsakymus į visus klausimus pateiksime pagal švietimo lygmenis.

5 lentelė: H1 tikrinimo kriterijai.

Kokia hipotezė tikrinama?	Į kokius vertinimo klausimus atsakoma?	Kaip tikrinama hipotezė?
H1: Mokymo programos yra kokybiškos	1. Ar mokymo programos atliepia susijusius iššūkius? 2. Kaip vertinama mokymų programų kokybė? 3. Ar mokymo programos naudojamos?	• Ar intervencijos tinkamai atliepia pagrindinius mokymo programų kokybės iššūkius? • Kaip tikslinių grupių atstovai vertina parengtas mokymo programas? • Ar naudojamos projektuose parengtos mokymo programos? • Ką ir kodėl keisti, kad programos būtų kokybiškesnės?

Šaltinis: Visionary Analytics.

2.1. BENDROJO UGDYMO PROGRAMOS

1. Ar mokymo programos atliepia susijusius iššūkius?

Bendrojo ugdymo programų atnaujinimui yra numatytos dvi priemonės ir viena priemonė, kurios rėmuose turėtų būti keičiama vertinimo sistema bei tobulinama švietimo valdymo sistema (žr. 6 lentelę).

6 lentelė: priemonės, skirtos bendrojo ugdymo programų atnaujinimui

Priemonės pavadinimas	Finansuojamos veiklos	Galimi pareiškėjai	Numatytas finansavimas
Ugdymo turinio tobulinimas ir naujų mokymo organizavimo formų kūrimas ir diegimas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726	• Saugios elektroninės erdvės vaikams kūrimas (informacinių ir komunikacinių technologijų diegimas bendrojo ugdymo mokyklose). • Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas bei jo pritaikymas mokiniams turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. • Ugdymo turinio ir organizavimo modelių kūrimas ir išbandymas ikimokykliniame, priešmokykliniame ir bendrajame ugdyme.	Švietimo informacinių technologijų centras (ŠITC), Ugdymo plėtotės centras (UPC), Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras (ŠAC)	16 494 022 Eur
Ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklų veiklos tobulinimas Nr. 09.2.1-ESFA-K-728	• Naujų bendrojo ugdymo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių, atnaujinto ugdymo turinio diegimas. • Virtualių ugdymo(-si) aplinkų ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigose diegimas. • Mokyklos bendruomenės telkimas ir bendrojo ugdymo kokybės gerinimas.	Savivaldybės, mokyklos, vykdančios ikimokyklinio ir (arba) priešmokyklinio ugdymo programas, mokyklos, vykdančios bendrojo ugdymo programas	9 847 080 Eur (įskaitant veiklos lėšų rezervą)
Švietimo vertinimo ir stebėsenos sistemų sukūrimas Nr. 09.2.1-ESFA-V-706	• Neformaliojo vaikų švietimo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo vertinimo, įsivertinimo tobulinimas ir plėtotė. • Bendrojo ugdymo tyrimų, vertinimo ir stebėsenos sistemos plėtra (mokinių pasiekimų vertinimas). • Ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo ir neformaliojo vaikų švietimo stebėsenos tobulinimas.	Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra Nacionalinis egzaminų centras (NEC) Švietimo informacinių technologijų centras	8 109 361 Eur

Šaltinis: Visionary Analytics remiantis <http://www.esinvesticijos.lt/lt/> pateikiama informacija.

Spalio mėn. priemonių įgyvendinimo pažanga buvo labai ribota, o priemonių rėmuose finansuojami projektai vykdė paruošiamąsias veiklas. Dėl šios priežasties negalime pilnai vertinti priemonių finansuojamų veiklų rezultatų, tačiau galime apžvelgti, ar planuojamos veiklos atitinka ugdymo procese kylančius iššūkius bei švietimo bendruomenės lūkesčius. Šios veiklos yra **formaliai tinkamos ir atliepia pagrindinius su bendrojo**

ugdymo programomis susijusius iššūkius. Žemiau esančioje lentelėje (žr. 7 lentelę) trumpai apžvelgiame kaip sprendžiami pagrindiniai iššūkiai.

7 lentelė: Kaip sprendžiami su bendrojo ugdymo programų kokybe susiję iššūkiai.

Iššūkis	Kaip sprendžiamas iššūkis?
Bendrojo ugdymo programos buvo sudarytos pagal tai, ko ir kaip mokiniai turėtų būti <i>mokomi</i> , tačiau nebuvo aiškiai suformuluoti mokymo tikslai ir rezultatai .	Atnaujinant bendrojo ugdymo programas Ugdymo plėtotės centras (UPC) planuoja persiorientuoti link glaudesnio ir labiau integruoto turinio ir kompetencijų ugdymo modelio ¹⁸ . Programų rengimo proceso metu ¹⁹ numatoma sudaryti ekspertų grupes pagal sritis, o ne pagal dalykus ir užtikrinti ugdymo nuoseklumą pereinant nuo vienos bendrojo ugdymo pakopos prie kitos. Mokyklos gali gauti finansavimą siekiant tobulinti būtent tai mokyklai aktualią ir problemišką sritį ²⁰ . Mokyklos gali siūlyti savas mokymo praktikas, jas išbandyti ir vėliau pritaikyti kasdieniniame ugdymo procese. Šios priemonės esminė idėja – sudaryti mokykloms sąlygas įgyvendinti, jų manymu, reikalingus pokyčius, ir taip paskatinti pačių mokyklų iniciatyvumą bei atsakomybę už ugdymo procesą.
Didžioji dalis Lietuvos bendrojo ugdymo programų paremtos pavienių faktų ir žinių atkartojimu , o pačių programų turinys tampa vis mažiau aktualus šiandienos mokiniams. Mokymo programos menkai atsižvelgia į globalias švietimo tendencijas .	
Bendrasis ugdymas išlieka fragmentuotas dėl nepakankamai tarpusavyje suderintų ugdymo programų . Programų turinys dubliuojasi, programų apimtis yra pernelyg plati, o dažnu atveju, tarp programų pasigendama tęstinumo.	
Šiuo metu dažniausiai net 58 proc. pamokos dominuoja mokytojas ir vos 14 proc. pamokos mokiniai aktyviai mokosi patys ²¹ . Dėl šios priežasties, pernelyg didelė dalis mokinių praranda (jei turėjo) motyvaciją mokytis ²² . Taip pat, mokiniui pereinant iš vienos bendrojo ugdymo pakopos į kitą, jo individuali pažanga nėra nuosekliai stebima . Pernelyg daug dėmesio skiriama brandos egzaminų rezultatams ir standartizuotų testų atlikimui, kurie nėra tinkami įvertinti nuoseklų mokinio progresą bei įvairius mokinio gebėjimus.	Nacionalinis egzaminų centras (NEC) įgyvendina projektą ²³ , kurio tikslas yra patobulinti moksleivių pažangos ir pasiekimų vertinimo sistemą. Projekto metu planuojama sukurti elektroninę egzaminavimo sistemą ir sudaryti užduočių banką, apimančią visas bendrojo ugdymo pakopas nuo 4 iki 12-tos klasės. Šie pokyčiai turėtų leisti individualizuoti mokinių pažangos vertinimą. Projekto metu bus taip pat konsultuojamos mokyklos dėl naujai įvesto brandos darbo vertinimo ²⁴ .
Masiškai paplitusios IT pakeitė mokymosi procesą ir išplėtė mokymosi galimybes. Šiuo metu Lietuvos mokyklose IT nėra pakankamai integruojamas į mokymosi procesą, o mokiniai nėra mokomi spręsti įvairias problemas IT pagalba .	Švietimo informacinių technologijų centras (ŠITC) įgyvendina projektą ²⁵ , kurio veiklos yra orientuotos į IT integravimą į mokymosi procesą. Projekto metu planuojama padėti mokyklos darbuotojams pritaikyti EK suformuotą skaitmeninio raštingumo įrankį „DigCompOrg“ ²⁶ ugdymo procese. Projekto metu bus parengta kurso medžiaga ir apmokyti 756 mokytojai. ŠITC taip pat įgyvendina projektą, skirtą sudaryti saugios belaidžio interneto prieigos zonas. Lietuvoje bus įrengta 2000 tokių zonų.
Keičiantis ankstyvojo ugdymo sampratai, ikimokyklinio ugdymo sistemoje daugiau dėmesio tenka švietimui. Lietuvoje šiuo metu pernelyg mažai dėmesio skiriama mažamečių švietimui ir jų gebėjimų ugdymui .	Švietimo aprūpinimo centras (ŠAC) įgyvendina projektą ²⁷ , kurio rėmuose planuojama pasiruošti ankstyvojo ugdymo amžiaus ankstinimui. Projekto metu numatoma parengti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo metodinės medžiagos rinkinius ir apmokyti dalį (475 pedagogus iš Lietuvoje dirbančių apie 13 tūkst. ankstyvojo ugdymo pedagogų ²⁸) ankstyvojo ugdymo pedagogų jais naudotis.

Šaltinis: sudaryta autorių, pagal literatūros sąrašą (žr. 3 priedą).

¹⁸ UPC. Kompetencijų ugdymas. Metodinė svetainė. Bendrosios ir esminės dalykinės kompetencijos. Žr.: <http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/pagrindinis/pagrindiniai-kompetenciju-ugdymo-aspektai/siuolaikinio-ugdymo-tikslas-asmens-kompetencijos/bendrosios-ir-esmines-dalykines-kompetencijos/> [žiūrėta 2018.11.19]

¹⁹ „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001

²⁰ Priemonė „Ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklų veiklos tobulinimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-K-728

²¹ Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo kokybės žemėlapis. Žr.:

<http://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/kiti/%C5%A0vietimo%20kokyb%C4%97s%20%C5%BEem%C4%97lapis0424.pdf> [žiūrėta 2018.09.26]

²² Todd Rose. The End of Average. How We Succeed in a World that Values Sameness. Harper Collins Publishers Ltd., Toronto, Canada, 2016.

²³ „Bendrojo ugdymo tyrimų, vertinimo ir stebėsenos sistemos plėtra: mokinių pasiekimų vertinimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-706-02-0001

²⁴ Brandos darbo programa, patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2015 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. V-893. Žr.:

http://www.nec.lt/failai/7672_BD_programa_2018-08-30_Patvirtinta.pdf [žiūrėta 2018.10.15]

²⁵ „Mokyklų darbuotojų, koordinuojančių informacinių ir komunikacinių technologijų veiklą, kompetencijos tobulinimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-02.

²⁶ European Commission. EU Science Hub. DigCompOrg Framework. Žr.: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/framework> [žiūrėta 2018.10.15]

²⁷ „Inovacijos vaikų darželyje“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-01-0001

²⁸ Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo informacinių technologijų centras. Lietuvos švietimas skaičiais, 2017. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Žr.: https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/609_92885afa0c549672f1e037ac0ab63e03.pdf [žiūrėta 2018.10.21]

Taip pat ŠITC įgyvendina projektą²⁹, kurio veiklos yra skirtos švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) tobulinimui. ŠVIS yra kaupiami duomenys apie visas bendrojo ugdymo pakopas Lietuvoje, tačiau lig šiol vis dar neišnaudojamos visos sistemos galimybės. Duomenys, nors renkami individo lygiu, yra agreguojami nacionaliniu lygiu, taigi mokyklų vadovai negali pasilyginti su kitomis savivaldybių ar net regiono mokyklomis, negali naudoti duomenų norėdami patobulinti mokyklos valdymo procesus, stebėti kiekvieno moksleivio pažangą ir pan. ŠITC įgyvendinamas projektas turėtų ištaisyti šią spragą. Šis projektas prisideda prie švietimo kokybės kultūros vystymo, numatyto Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje³⁰ (12.4 punktą).

Vis dėlto, nepaisant aukščiau išvardintų teigiamų tinkamumo aspektų, **vertinimo metu pastebėjome reikšmingas problemas, dėl kurių šios priemonės yra tik iš dalies tinkamos:**

- Bendrojo ugdymo turinio atnaujinimas nebuvo nuo pat pradžių derinamas su švietimo bendruomene. Atvejo studijos diskusijos metu, dalyviai pabrėžė, kad lig šiol nėra aišku, ką ir kaip konkrečiai reikėtų keisti, o švietimo bendruomenei nėra pristatyta kodėl šie pokyčiai būtini. Dėl šios priežasties programų kaita atrodo fragmentiška bei „diktuojama iš viršaus“;
- Nepaisant to, kad bendrojo ugdymo programas numatoma labiau integruoti ir nukreipti į kompetencijų ugdymą, o mokymosi procesą orientuoti į mokinių ir jo asmenines patirtis, vis dar nėra tiksliai nuspręsta, kaip tai bus daroma. Nėra aiškiai suformuluota, kokie turėtų būti mokymosi tikslai ir rezultatai;
- Visi minėti projektai pradėti įgyvendinti nuosekliai neapgalvojus pokyčių masto bei jau egzistuojančių nuostatų. Pavyzdžiui, į mokymo programas nėra pilnai integruotas pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas ir jame išvardintų kompetencijų ugdymas³¹. Dalis priemonių yra skirtos metodų sukūrimui ar išbandymui, tačiau nėra aiškiai numatyta, ar šie metodai vėliau bus taikomi platesniu mastu visose Lietuvos mokyklose ir kaip šios praktikos bus suderinamos su atnaujintomis bendrojo ugdymo programomis;
- Priemonės „Ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklų veiklos tobulinimas“ finansuojami projektai, kurių įgyvendinimo metu siekiama tobulinti būtent tai mokyklai aktualią ir problemišką sritį, nėra tiesiogiai susiję su bendrojo ugdymo programų rengimu. Trūksta priemonių, kurios suteiktų galimybes mokykloms savarankiškai pasiruošti pokyčiams, įsidiesti mokymo naujovių ar pan.;
- Norint pasiekti sistemingų rezultatų Lietuvos mastu, projektų, kuriuose numatoma apmokyti mokytojus, suteikti metodologinę pagalbą, išbandyti metodus mokyklose ir pan.³², įgyvendinimo mastas pernelyg mažas;
- Nepakankamai atsižvelgiama į tai, kad mokant spręsti įvairaus pobūdžio problemas IT pagalba, IT turėtų būti nuosekliai ir kompleksiskai integruojama į visus mokomuosius dalykus;
- NEC rengiamas užduočių bankas ruošiamas pagal dabartines ugdymo programas, o užduotys sudaromos vadovaujantis esminiais žinių blokais ir žinių taikymo principais, neatsižvelgiant į kompetencijų ugdymo modelį. Taip pat, žinios tikrinamos standartizuotų testų formatu³³, kuris nėra tinkamas.

2. Kaip vertinama mokymo programų kokybė?

Atsižvelgiant į priemonių įgyvendinimo pažangą, neturime informacijos, kaip vertinama ugdymo mokymo programų kokybė. Tačiau, pagal vertinimo metu surinktus duomenis, būsimų **ugdymo programų kokybė gali būti vertinama kaip nepakankama dėl šių priežasčių:**

- Nors priemonių įgyvendinimas jau prasidėjęs, nėra aišku kaip ugdymo programose bus išspręstas esminis prieštaravimas tarp dalykinio mokymosi ir kompetencijų ugdymo. Švietimo ir mokslo ministerija (ŠMM) dar nėra patvirtinusi aiškių gairių ir kompetencijų struktūros modelio;
- Lig šiol bendrojo ugdymo programų rengimo procesas būdavo pernelyg uždaras, kuomet mažos grupelės ekspertų paruošdavo naujas programas. Kalbinti respondentai kritikavo šį procesą, nes programos būdavo tarsi „nuleidžiamos iš viršaus“, o ekspertų grupės neprisiėmė atsakomybės už sukurtas programas. Ugdymo programų rengimo metu planuojama įtraukti visų lygių švietimo darbuotojus, savivaldybių atstovus ir kitus švietimo bendruomenės narius, tačiau, nėra aiškaus plano,

²⁹ „Bendrojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo ir kito neformaliojo vaikų švietimo stebėsenos tobulinimas“. Nr. 09.2.1-ESFA-V-706-01

³⁰ Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija. Žr.: <https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020-svietstrat.pdf> [žiūrėta 2018.10.08]

³¹ Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1309. Žr.: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/Apra%C5%A1as.pdf> [žiūrėta 2018.11.08]

³² Priemonės „Ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklų veiklos tobulinimas“ finansuojami projektai, projektas „Inovacijos vaikų darželyje“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-01-0001 ir projektas „Mokyklų darbuotojų, koordinuojančių informacinių ir komunikacinių technologijų veiklą, kompetencijos tobulinimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-02.

³³ Testų pavyzdžiai 10-tai klasei prieinami čia:

https://beta.testgen.lt/tao/Main/login?fbclid=IwAR2YhRG0tp9rX22WJekk2iz0z6jq5inr4_1lIBICeqcKEMk0ZfTt5v4wLL8 [žiūrėta 2018.11.08]

kaip, ir ar tai bus daroma. Atvejo studijos aptarimo metu, respondentai minėjo, kad besiruošiant UPC įgyvendinamam projektui³⁴, buvo pakviesta reikšminga dalis švietimo bendruomenės atstovų, tačiau projekto įgyvendinimas spalio mėn. buvo sustabdytas³⁵, todėl nėra aišku, ar ši praktika bus tęsiama;

- Daugelio interviu respondentų mokytojų pedagoginis pasiruošimas buvo įvertintas, kaip silpniausia proceso dalis, kuriai nėra skiriama pakankamai dėmesio, laiko ir finansinių išteklių. Mokytojai nėra motyvuoti bei dažnai stokoja tiek dalykinių, tiek metodologinių žinių. Neskiriant pakankamai dėmesio mokytojų pasiruošimui valstybiniu mastu, atnaujintų programų kokybė, tikėtina, nesiskirs nuo prieš tai buvusių programų, o įdėtos pastangos neturės teigiamų rezultatų;
- Šiuo metu Lietuvoje nėra tęstinio ir nuolatinio darbo su ugdymo programomis: trūksta tyrimų, trūksta ekspertų, programos yra nuolat reformuojamos, tačiau tai nėra daroma nuolatinio tobulinimo pagrindu. Ši problema yra labiau susijusi su bendra Lietuvos švietimo politika nei su VP: keičiantis vyriausybės ir jų programoms, keičiasi prioritetai bei valstybės skiriamos lėšos. Dėl šios priežasties Lietuvos švietimo politikoje pasigendama aiškos bendrojo ugdymo koncepcijos, konkretaus ir gerai apgalvoto šios koncepcijos įgyvendinimo plano, nuoseklios veiklos bei efektyvios vadybos;
- Naujos mokymo programos turėtų būti paruoštos per ateinančius dvejus metus (iki 2020 m.). Interviu respondentų nuomone, tai yra pernelyg trumpas laikas kokybiškai įgyvendinti tokio masto pokyčius, tuo labiau atsižvelgiant į tai, kad spalio mėn. dar nebuvo pasiekta aiškių susitarimų itin svarbiais klausimais (pvz., kaip bus keičiama mokinių pažangos vertinimo sistema, kokios kompetencijos bus ugdomos bendrojo ugdymo programose ir t.t.);
- Integruojant IT į mokymo procesus, svarbu mokytojams teikti nuolatinę pagalbą, suteikti galimybes tobulintis bei užtikrinti šių veiklų tęstinumą.³⁶ Deja, spalio mėn. vis dar buvo neaišku, ar tai bus daroma ir kaip tai bus daroma.

3. Ar mokymo programos naudojamos?

Atsižvelgiant į priemonių įgyvendinimo pažangą, neturime pakankamos informacijos, ar ugdymo programos yra naudojamos. Vis dėlto, remiantis vertinimo metu surinktais duomenimis, **bendrojo ugdymo programos, tikėtina, gali nebūti naudojamos tiek plačiai, kiek tikimasi dėl šių priežasčių:**

- Projektų³⁷, kuriuos įgyvendina tik dalis mokyklų, mastas yra pernelyg menkas, todėl rezultatų panaudojimo mastas gali likti nedidelis, o veiklos galimai bus fragmentiškos. Dėl šios priežasties dalis veiklų nebus sėkmingai integruojamos į platesnį Lietuvos švietimo kontekstą. Pastebimi atvejai, kuomet kelios mokyklos dalyvauja pilotiniuose projektuose³⁸, o jų patirtis tuomet primetama kitoms mokykloms, ir todėl nėra noriai priimama. Dėl šios priežasties mokymo programos gali būti nenaudojamos;
- Pernelyg greita programų kaita sukelia daug nepasitenkinimo tarp mokytojų, nes jie nespėja tinkamai tam pasiruošti, dažnai nesulaukia reikalingos pagalbos. Kalbinti respondentai teigė, kad naujų programų rengimui turėtų būti skiriama pakankamai laiko, kuomet visi aspektai pilnai aptariami ir susiplanuojami, atsižvelgiant į mokytojų krūvius. Neatsižvelgiant į mokytojų krūvius, naujos programos gali būti įgyvendinamos formaliai, neišnaudojant visų teikiamų galimybių – pavyzdžiui, jei mokytojams nebus suteikiamos pakankamos galimybės įgyti pedagoginių kompetencijų ir tinkama pagalba jie gali nepakankamai naudotis sukurta medžiaga ir nepakankamai taikyti naujus rekomenduojamus metodus savo klasėse;
- NEC įgyvendinamas projektas³⁹, respondentų teigimu, „šešėliuoja“ dabartines NEC veiklas, o naujas užduočių bankas yra rengiamas pagal dabartines bendrojo ugdymo programas. Užduočių turinyje 40 proc. bus skiriama dalykinių žinių patikrinimui, 40 proc. dalykinių žinių taikymui ir 20 proc. mokinių gebėjimams vertinti. NEC atstovų teigimu, brandos darbas yra pakankamas būdas įvertinti mokinių kompetencijas, todėl sudarant užduočių banką bus vadovaujama esminiais žinių blokais ir žinių taikymo principais. Projekto įgyvendinimo laikotarpis truks iki 2021 m., todėl NEC negali laukti kol bus paruoštos naujos ugdymo programos. Deja, pasikeitus programoms, dalis parengtų užduočių taps

³⁴ „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001

³⁵ Atsakome, kodėl sustabdytas viešasis pirkimas ir kodėl atsistatydino UPC direktorius. UPC informacija. Žr.:

<https://www.upc.smm.lt/naujienos/upc/apie-viesaji-pirkima.php> [žiūrėta 2018.10.21]; LRT. Mokyklinių programų atnaujinimą temdo įtarimai dėl neskaidrumo. Žr.: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/229808/mokykliniu-programu-atnaujinima-temdo-itarimai-del-neskaidrumo> [žiūrėta 2018.10.21]

³⁶ Couch, John D., *Rewiring Education. How Technology Can Unlock Every Student's Potential*. BenBella Books Inc.: Dallas, USA, 2018.

³⁷ Priemonės „Ikmokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklų veiklos tobulinimas“ finansuojami projektai, projektas „Inovacijos vaikų darželyje“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-01-0001 ir projektas „Mokyklų darbuotojų, koordinuojančių informacinių ir komunikacinių technologijų veiklą, kompetencijos tobulinimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-02, „Bendrojo ugdymo turinio ir organizavimo modelių sukūrimas ir išbandymas bendrajame ugdyme“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-04-0001

³⁸ „Bendrojo ugdymo turinio ir organizavimo modelių sukūrimas ir išbandymas bendrajame ugdyme“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-04-0001

³⁹ „Bendrojo ugdymo tyrimų, vertinimo ir stebėsenos sistemos plėtra: mokinių pasiekimų vertinimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-706-02-0001

neaktualios, taigi ir nenaudojamos. Kita vertus, NEC neatnaujinus moksleivių vertinimo sistemos, naujos ugdymo programos taip pat gali būti ribotai naudojamos (mokytojai stokos galimybių tinkamai vertinti mokinių pasiekimus).

2.2. PROFESINIO MOKYMO PROGRAMOS

1. Ar mokymo programos atliepia susijusius iššūkius?

Dalis **profesinio mokymo** programų buvo pakeistos į modulinės 2007-2013 m. finansavimo laikotarpiu. Šiuo metu yra registruotos 76 modulinės profesinio mokymo programos, iš kurių 2017-2018 m. buvo vykdomos 54 programos. Siekiant toliau plėtoti profesinį mokymą Lietuvoje ir gerinti jo kokybę, šiame finansavimo laikotarpyje numatytos dvi priemonės (žr. 8 lentelę). Norint užtikrinti, kad profesinio mokymo įstaigų programos atitiktų darbo rinkos poreikius, taip pat numatyta viena priemonė, kurios rėmuose ši sistema turėtų būti atnaujinama (žr. 8 lentelę).

8 lentelė: priemonės, skirtos profesinio mokymo plėtrai

Priemonės pavadinimas	Finansuojamos veiklos	Galimi pareiškėjai	Numatytas finansavimas
Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą valdymo, kokybės ir patrauklumo užtikrinimo sistemų ir procesų stiprinimas Nr. 09.4.1-ESFA-V-713	- Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra, sąsajų tarpusavyje ir su kitomis valstybės informacinėmis sistemomis ir registrais gerinimas, švietimo politikos stebėsenos ir vertinimo stiprinimas, švietimo procesų valdymo priemonių diegimas profesiniame mokyme ir mokymesi visą gyvenimą ir suaugusiųjų mokymosi poreikių, mokymų efektyvumo, pritaikomumo tyrimai. - Išorinis ir vidinis profesinio mokymo įstaigų ir programų vertinimas ir vertinimo rezultatų sklaida. - Mokymosi visą gyvenimą sampratos populiarinimas ir profesinio mokymo patrauklumo didinimas.	Švietimo informacinių technologijų centras Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (KPMPC)	11 251 614 Eur
Lietuvos kvalifikacijų sandaros formavimas, kompetencijų ir kvalifikacijų vertinimo ir pripažinimo sistemos plėtra Nr. 09.4.1-ESFA-V-734	- Lietuvos kvalifikacijų sandaros ir šiuolaikiško švietimo turinio formavimas. - Įvairiais būdais įgytų kompetencijų ir kvalifikacijų vertinimo ir pripažinimo sistemos tobulinimas.	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (KPMPC)	12 332 901 Eur (įskaitant veiklos lėšų rezervą)
Žmogiškųjų išteklių stebėsenos, prognozavimo ir plėtros mechanizmai Nr. 09.4.3-ESFA-V-834	- Vidutinės trukmės žmogiškųjų išteklių paklausos prognozavimo sistemos sukūrimas bei jos funkcionalumo palaikymo ir tobulinimo užtikrinimas, periodiškai žmogiškųjų išteklių paklausos darbo rinkoje informacinės bazės atnaujinimas. - Žmogiškųjų išteklių paklausos darbo rinkos prognostinių tyrimų rezultatų apdorojimas ir sklaida, vykdančias profesinį orientavimą. - Visaverčio instrumento, paremto išplėstine Lietuvos profesijų klasifikatoriaus versija, skirta darbo rinkos profesinės struktūros palyginimui tarptautiniu ir šalies mastu, apimančio nuolat atnaujinamą profesijų sąrašą, visų profesijų aprašus ir jų sąsajas su išsilavinimo ir kvalifikacijų lygiais, sukūrimas. - Darbinėje veikloje įgyjamų aukšto meistriškumo kvalifikacijų posistemės modelio bei bazinių multiplikavimo prielaidų sukūrimas, tolesnio šios posistemės veikimo įvairiuose ūkio sektoriuose užtikrinimas.	VšĮ "Stebėsenos ir prognozių agentūra"	4 344 301 Eur (įskaitant veiklos lėšų rezervą)

Šaltinis: Visionary Analytics remiantis <http://www.esinvesticijos.lt/lt/> pateikiama informacija.

Dėl 2017 m. profesinio mokymo įstatymo pakeitimų⁴⁰, priemonės turėjo būti peržiūrimos, o jų veiklos – keičiamos. Dėl šios priežasties, priemonių įgyvendinimas pradžioje nevyko taip sklandžiai ir greitai, kaip buvo

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Profesinio mokymo įstatymo Nr. VIII-450 pakeitimo įstatymas. 2017 m. gruodžio 14 d. Nr. XIII-888 Vilnius. Žr.: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b0b6cda0eb0a11e7a5cea258c39305f6> [žiūrėta 2018.10.15]

tikimasi. Numatytos priemonės yra **formaliai tinkamos ir atliepia pagrindinius, su profesinio mokymo programomis susijusius iššūkius**. Žemiau esančioje lentelėje (žr. 9 lentelę) trumpai apžvelgiame, kaip sprendžiami pagrindiniai, su profesinio mokymo programų kokybe susiję iššūkiai.

9 lentelė: Kaip sprendžiami su profesinio mokymo programų kokybe susiję iššūkiai

Iššūkis	Kaip sprendžiamas iššūkis?
Didžioji dalis profesinio mokymo programų Lietuvoje organizuojama dalykiniu būdu , t. y. pagal mokomuosius dalykus. Vis dėlto, toks mokymosi būdas ne visuomet suteikia būtinas kompetencijas pasirinktai kvalifikacijai įgyti šiandieninėmis darbo sąlygomis. Programos taip pat yra nelanksčios , jas sunku klasifikuoti pagal skirtingus gebėjimų lygius.	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (KPMPC) įgyvendina projektą ⁴¹ , kurio metu numatoma parengti 110 modulinį programų bei 14 profesinių standartų. Numatyta rengti tas programas, kurios nebuvo parengtos praeitu finansavimo periodu, taip užtikrinant veiklų tęstinumą. Profesinių standartų rengime dalyvauja trys didžiosios darbdavių konfederacijos – Lietuvos pramonininkų konfederacija (LPK), Lietuvos verslo konfederacija (LVK) ir Lietuvos darbdavių konfederacija (LDK).
Ruošiant ankstesnes profesinio mokymo ugdymo programas buvo menkai bendradarbiaujama su verslu ir vietos savivalda . Dėl šios priežasties, didžioji dalis programų neatitinka darbo rinkos poreikių .	ŪM koordinuoja projektą ⁴² , kurio metu bus paruošti ŪM aktualūs rodikliai ar sudaryti jau egzistuojančių rodiklių papildomi pjūviai. Šie rodikliai bus įtraukti į nacionalinės žmogiškųjų išteklių stebėsenos pagrindų aprašo patvirtinimą. Pagal juos bus renkami duomenys, kurie tiksliai identifikuos darbo rinkos poreikius. Tai turėtų leisti profesinio mokymo įstaigoms geriau atsižvelgti į darbo rinkos poreikius mokymo programose, tačiau kol kas nėra aišku, kaip tai bus daroma. ŪM taip pat planuoja finansuoti Lietuvos profesijų klasifikatoriaus tobulinimui skirtas veiklas. Šis klasifikatorius ⁴³ buvo sudarytas LDB ir perimtas ŪM. Šiuo metu klasifikatorius neatspindi šiuolaikinės darbo rinkos situacijos Lietuvoje bei nėra tinkamai susietas su švietimo sistema.
2015 m., praėjus metams po pirminio profesinio mokymo programos baigimo, apie 63 proc. absolventų dirbo pagal įgytą kvalifikaciją. Tai rodo, kad profesinis mokymas galimai nesuteikia reikalingų kompetencijų norint sėkmingai integruotis į darbo rinką.	MOSTA turėtų įgyvendinti projektą ⁴⁴ , kurio metu žadama atnaujinti žmogiškųjų išteklių stebėsenos ir prognozavimo įrankius ir remiantis šiuo įrankiu, sudaryti žmogiškųjų išteklių prognozes.
Vertinimo metu žinios patikrinamos testo formatu, o tuomet atliekamos kelios praktinės užduotys. Tačiau tokia forma nėra tinkama įvertinti mokinių įgytas kompetencijas, nes vertinimo metu vertinamos žinios veikia nei gebėjimai .	KPMPC kartu su partneriais ⁴⁵ įgyvendina projektą ⁴⁶ , kurio metu numatoma plėtoti įvairiais būdais įgytų kompetencijų ir kvalifikacijų vertinimo ir pripažinimo sistemą. Projekto rėmuose bus sukuriami įrankiai asmenų kompetencijų vertinimui (pvz., užduočių bankai, metodikos ir pan.) bei sukurtos asmens įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo stebėsenos ir informavimo priemonės.
2013 m. KPMPC atliktos apklausos ⁴⁷ duomenimis, asmenys iš profesinio mokymo programų dažniausiai pasitraukia dėl motyvacijos mokytis stokos (82 proc. respondentų). Dalis pasitraukia, nes negali tinkamai suderinti darbo ir mokymosi (90 proc. išvyksta į užsienį dirbti, o 44 proc. siekia kuo greičiau įsidarbinti).	Modulinės programos leidžia geriau tarpusavyje derinti teorinį ir praktinį mokymą profesinio rengimo įstaigose ir/ ar įmonėse bei labiau individualizuoti mokymosi procesą. Tai itin svarbu, norint profesinį mokymą paversti aktualiu ir taip pritraukti daugiau mokinių ⁴⁸ .
Didžioji dalis programų vis dar pilnai neatitinka tarptautinės klasifikacijos standarto (angl. <i>International Standard Classification of Education</i> ,	

⁴¹ „Lietuvos kvalifikacijų sistemos plėtra (I etapas)“, Nr. 09.4.1-ESFA-V-734-01-0001

⁴² „Žmogiškųjų išteklių stebėsenos ir prognozavimo sistemos elementų kūrimas ir atnaujinimas“, Nr. 09.4.3-ESFA-V-834-01-0001

⁴³ Daugiau informacijos prieinama: <http://profesijuklasifikatorius.lt/>

⁴⁴ „Mokslo ir studijų pažangos stebėsenos ir vertinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas – PAŽANGA“, Nr. 09.3.2-ESFA-V-710-02-0001

⁴⁵ Nacionalinis egzaminų centras, Studijų kokybės vertinimo centras, Viešojo įstaiga Vilniaus statybininkų rengimo centras, Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras, Viešojo įstaiga Panevėžio darbo rinkos mokymo centras, Viešojo įstaiga Alantos technologijos ir verslo mokykla, Alytaus profesinio rengimo centras, Kauno informacinių technologijų mokykla, Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centras, Kauno technikos profesinio mokymo centras, Viešojo įstaiga Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centras, Kauno taikomosios dailės mokykla, Vilniaus geležinkelio transporto ir verslo paslaugų mokykla, Vilniaus paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centras, Šiaulių profesinio rengimo centras, Marijampolės profesinio rengimo centras, Visagino technologijos ir verslo profesinio mokymo centras, Vilniaus automechanikos ir verslo mokykla.

⁴⁶ „Įvairiais būdais įgytų kompetencijų ir kvalifikacijų vertinimo ir pripažinimo sistemos tobulinimas“ Nr. 09.4.1-ESFA-V-734-02-0001

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ „Lietuvos kvalifikacijų sistemos plėtra (I etapas)“, Nr. 09.4.1-ESFA-V-734-01-0001

Iššūkis	Kaip sprendžiamas iššūkis?
ISCED). Didžioji dalis programų atitinka ISCED 4 lygį, t. y. pirminį profesinį mokymą, kuomet mokinys įgyja pagrindinį išsilavinimą kartu su profesija. Šiuo metu trūksta ISCED 2, 3 ir 5 lygių programų, nėra sutariama kaip šios programos turėtų atrodyti.	
Ketvirtosios pramonės revoliucijos kontekste itin svarbu integruoti IT į profesinio mokymo(-si) procesą. Naujos technologijos leidžia geriau valdyti gamybos procesą bei visas susijusias operacijas.	KPMPC įgyvendinamo projekto ⁴⁹ metu numatoma įdiegti interaktyvias elektronines mokymosi priemones. Šios priemonės bus skirtos bendrųjų gebėjimų ugdymui, t. y. verslumui ir iniciatyvumui bei mokėjimui mokytis, integruojant šiuos gebėjimus į mokymosi turinį. Bendrasis modulis bus prieinamas visoms profesijoms, o dar 180-čiai profesijų bus pritaikytas specializuotas turinys. Mokytojai turės galimybę patys papildyti mokymo turinį pagal poreikį. ŠITC įgyvendina projektą ⁵⁰ , kurio metu bus automatizuojami profesinių mokymo įstaigų administravimo procesai, norint užtikrinti geresnę mokymo kokybę bei efektyvesnį išteklių panaudojimą. Projekto metu bus atliekamos analizės ir atnaujinami informacinių sistemų, švietimo registrų dokumentai bei programinė įranga.

Šaltinis: sudaryta autorių, pagal literatūros sąrašą (žr. 3 priedą).

KPMPC kartu su MOSTA ir NMVA įgyvendina projektą⁵¹, kurio metu bus sukurta ir įdiegta profesinio mokymo institucijų veiklos ir profesinio mokymo programų įgyvendinimo stebėsenos sistema, atnaujinami ar sukuriami profesinio mokymo kokybės išorinio vertinimo instrumentai bei atliekamas profesinio mokymo kokybės išorinis vertinimas. Šis projektas taip pat prisideda prie švietimo kokybės kultūros vystymo, numatyto Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje⁵².

Vis dėlto, vertinimo metu pastebėjome kelias problemas, dėl kurių **priemonės yra tik sąlyginai tinkamos**:

- Profesinis orientavimas ir pagalba mokiniui renkant, ko jis norėtų išmokti, yra svarbi profesinio mokymo proceso dalis. Šiuo metu šiam aspektui nėra skiriama pakankamai dėmesio;
- Modulinį programų keitimas vyksta itin greitai ir dažnai ši kaita lieka formali. Profesinio mokymo įstaigos, kurios jau anksčiau dalį savo programų yra pakeitusios į modulinės, yra pasiruošusios šiems pokyčiams, o naujos programos bus įgyvendinamos kokybiškai. Vis dėlto, mokymo įstaigose, kuriose ši praktika nėra išbandoma, modulinį programų įvedimas nėra sklandus⁵³. Kita vertus, interviu respondentų nuomone, modulinės programos dažnu atveju atrodo tarsi „nuleistos iš viršaus“, taigi mokymo įstaigos gali būti nepakankamai suinteresuotos jas kokybiškai išdėstyti.

2. Kaip vertinama mokymo programų kokybė?

Atsižvelgiant į priemonių įgyvendinimo pažangą, neturime pilnos informacijos, kaip vertinama profesinio mokymo programų kokybė. Tačiau pagal vertinimo metu surinktus duomenis, galime daryti prielaidą, kad **profesinio mokymo programų kokybė, tikėtina, gali būti vertinama tik kaip sąlyginai pakankama dėl šių priežasčių**:

- Dalis profesinių standartų bus patvirtinti 2019 m., tačiau modulinį programų rengimas jau prasidėjęs. Procesams vykstant paraleliai, sudaromos sąlygos pastebėti, kaip turėtų būti koreguojamas profesinis standartas, ar jis suformuluotas adekvačiai. Tačiau, tokia programų rengimo seka nėra nuosekli, nes modulinį programų turinys gali likti pilnai nesuderintas su profesiniais standartais, taigi dėl to gali nukentėti programų kokybė;
- Nors į profesinių standartų regimą yra įtrauktos trys didžiosios darbdavių konfederacijos, tačiau pavieniai sektoriai (pvz., paslaugų ar vizualaus meno), kurie nėra tiesiogiai atstovaujami darbdavių asociacijų bei kuriuose yra mažesnis specialistų trūkumas, įsitraukia mažiau. Dėl šios priežasties, tikėtina, kad kai kurios programos nebus parengtos kokybiškai;

⁴⁹ „Lietuvos kvalifikacijų sistemos plėtra (I etapas)“, Nr. 09.4.1-ESFA-V-734-01-0001

⁵⁰ „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą informacinių sistemų ir registrų plėtra“, Nr. 09.4.1-ESFA-V-713-02

⁵¹ „Profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemų ir procesų stiprinimas“, Nr. 09.4.1-ESFA-V-713-03-0001

⁵² Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija, 12.4 punktas. Žr.: <https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020-svietstrat.pdf> [žiūrėta 2018.10.08]

⁵³ Švietimo ir mokslo ministerija. Profesinio mokymo būklės apžvalga 2017. Žr.: <http://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/Profesinio-apzvalga-2017-FINAL.pdf> [žiūrėta 2018.09.26]

- Rimčiausias trūkumas yra mokytojų pasirengimas ir gebėjimai. Profesinio mokymo mokytojai Lietuvoje nėra ruošiami sistemingai, nėra sudarytos sąlygos mokytojų kvalifikacijos kėlimui, taip pat trūksta nuolatinės paramos ruošiant metodinę medžiagą⁵⁴. Profesinio mokymo mokytojų sistemingo rengimo trūkumas gali turėti ypač neigiamų pasekmių profesinio mokymo kokybei ir naujų modulinį programų mokymui. Atsižvelgiant į tai, kad procesas yra skubotas, kokybiškam mokytojų pasiruošimui taip pat gali pritrūkti laiko;
- Modulinės programos numatoma parengti iki 2019/2020 mokslo metų, tačiau iš planuojamų 110 programų, kol kas parengta tik 16. Atsižvelgiant į KPMPC projekto⁵⁵ pažangą, tikslas yra pernelyg ambicingas, o modulinį programų ruošimas – skubotas. Dėl šios priežasties programos gali būti vertinamos, kaip nepakankamai kokybiškos, ypač jei nebus investuojama į visapusišką pagalbą profesinio mokymo įstaigoms kaitos metu (pvz., teikiamos konsultacijos, metodinė pagalba profesijų mokytojams).

3. Ar mokymo programos naudojamos?

Atsižvelgiant į praeito laikotarpio modulinį programų naudojimo mastą, galima daryti prielaidą, kad šiame finansavimo periode rengiamos naujos programos **gali būti naudojamos tikslinių grupių atstovų**. Vis dėlto, svarbu pabrėžti, kad **programų naudojimas gali susidurti su kliūtimis** dėl šių priežasčių:

- Sparčiai ruošiamos modulinės programos kai kuriose mokymo įstaigose gali būti įgyvendinamos tik formaliai (t. y. „ant popieriaus“), o mokymo procese iš tiesų neturės ženklios įtakos ir nebus intensyviai naudojamos;
- Sektorinių praktinio mokymo centrų suteikiamos galimybės lieka nepakankamai išnaudojamos. Kai kurios profesinio mokymo įstaigos naudoja centrų techninę įrangą ir infrastruktūrą, tačiau didžiąja dalimi mokymo įstaigos nepakankamai bendradarbiauja ar negali naudotis šia įranga dėl geografinio atstumo. Norint pagerinti programų kokybę, svarbu optimaliai išnaudoti esamą infrastruktūrą, pvz., sudarant palankias sąlygas mokiniams atvykti trumpalaikėms stažuotėms sektoriniuose praktinio mokymo centruose (tikėtina, kad priemonė „Sektorinių praktinio mokymo centrų plėtra“, Nr. 09.1.2-CPVA-V-721 prisidės sprendžiant šią problemą);
- Profesinėms mokymo įstaigoms kartais kyla sunkumų organizuojant mokymosi procesą, mokytojai privalo daug artimiau bendradarbiauti tarpusavyje, tvarkaraščiai turi būti keičiami kas kelis mėnesius ar net savaites. Mokymo įstaigose, kuriose modulinis mokymas jau buvo išbandytas anksčiau, prie šio pokyčio yra prisitaikoma lengviau, tačiau kitose mokymo įstaigose dėl įvairių priežasčių (pvz. mokytojų trūkumo), modulinės programos galimai liks organizuojamos panašiai, kaip dalykinės programos.

2.3. AUKŠTOJO MOKSLO STUDIJŲ PROGRAMOS

1. Ar mokymo programos atliepia susijusius iššūkius?

2007-2013 m. ES fondų investicijų laikotarpiu didelė dalis lėšų buvo skirta **aukštojo mokslo** studijų programų rengimui, atnaujinimui, pritaikymui tarptautinei Europos kreditų sistemai (ECTS), studijų tarptautiškumo didinimui ir pan. Šiame laikotarpyje yra numatytos trys priemonės, kurios turėtų prisidėti prie studijų kokybės gerinimo ir studijų programų keitimo (įskaitant stambinimą, atnaujinimą ir panaikinimą) aukštosiose mokyklose (žr. 10 lentelę).

10 lentelė: priemonės, skirtos studijų kokybės gerinimui

Priemonės pavadinimas	Finansuojamos veiklos	Galimi pareiškėjai	Numatytas finansavimas
Studijų sistemos tobulinimas Nr. 09.3.1-ESFA-V-732	Studijas reglamentuojančių aprašų rengimas sistemiskai įtraukiant socialinius partnerius į turinio formavimą, metodinė pagalba aukštosios mokyklos, rengiančioms į studijų rezultatus orientuotas studijų programas ir modulius.	Studijų kokybės vertinimo centras	1 737 720 Eur
Aukštųjų mokyklų tinklo tobulinimas Nr. 09.3.1-ESFA-V-738	• Studijų ir aukštosios mokyklos valdymo, administravimo, studijų proceso organizavimo ir švietimo pagalbos tobulinimas bei tam skirtų el. priemonių taikymas. • Studijų programų stambinimas, pedagogų rengimo programų konsolidavimas, inovatyvių mokymo(-si) metodų, nuotolinių studijų, į studentą orientuoto studijų	Lietuvos aukštosios mokyklos	15 100 516 Eur (įskaitant veiklos lėšų rezervą)

⁵⁴ Švietimo ir mokslo ministerija. Profesinio mokymo būklės apžvalga 2017. Žr.: http://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/Profesinio-apzvalga-2017_FINAL.pdf [žiūrėta 2018.09.26]

⁵⁵ „Lietuvos kvalifikacijų sistemos plėtra (I etapas)“, Nr. 09.4.1-ESFA-V-734-01-0001

Priemonės pavadinimas	Finansuojamos veiklos	Galimi pareiškėjai	Numatytas finansavimas
	proceso diegimas, kandidatų į pedagogines studijas atrankos instrumentų kūrimas. - Dėstytojų kvalifikacijos tobulinimas (įskaitant pedagogikos krypties studijų dėstytojų kvalifikaciją, kurie vadovauja pedagoginei praktikai) ir profesinė tinklaveika. - Tęstinių pedagoginių studijų modernizavimas ir pedagogų rengimo kokybės pagal pedagogines profesines studijas gerinimas.		
Stebėsenos, išorinio vertinimo stiprinimas ir kvalifikacijų pripažinimas Nr. 09.3.2-ESFA-V-710	Išorinio vertinimo (studijų programų ir institucinio), aukštųjų mokyklų savęs įsivertinimo ir akreditacijos sistemų stiprinimas.	Studijų kokybės vertinimo centras Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendram priėmimui organizuoti MOSTA	12 164 040 Eur (įskaitant veiklos lėšų rezervą)

Šaltinis: Visionary Analytics remiantis <http://www.esinvesticijos.lt/lt/> pateikiama informacija.

Šios veiklos yra **formaliai tinkamos ir atliepia pagrindinius su aukštojo mokslo studijų programomis susijusius iššūkius**. Žemiau esančioje lentelėje (žr. 11 lentelę) trumpai apžvelgiame kaip sprendžiami pagrindiniai iššūkiai.

11 lentelė: Kaip sprendžiami su profesinio mokymo programų kokybe susiję iššūkiai.

Iššūkis	Kaip sprendžiamas iššūkis?
Pernelyg didelis aukštųjų mokyklų skaičius bei tarpusavio fragmentacija , kurie lemia neefektyvų išteklių panaudojimą ir prastesnę mokymo kokybę. Viena iš rimčiausių problemų aukštojo mokslo srityje – aiškaus strateginio planavimo trūkumas .	Aukštosios mokyklos ⁵⁶ galės gauti finansavimą valdymo, administravimo, studijų proceso organizavimo ir švietimo pagalbos tobulinimui bei tam skirtų el. priemonių įdiegimui. Taip pat bus suteikiamas finansavimas studijų programų stambinimui, pedagogų rengimo programų konsolidavimui ir pan.
Sparčiai mažėjantis studentų skaičius kelia vis daugiau problemų: dėl studento krepšelio principo, aukštosios mokyklos yra suinteresuotos priimti kuo daugiau studentų, todėl krenta stojimo balas. Dėl šios priežasties, į pirmą kursą ateina nepasiruošę studijuoti studentai . Tai iš dalies lemia prastėjančią studijų kokybę.	Aukštosioms mokykloms bus suteikiamos galimybės suformuoti kandidatų į pedagogines studijas atrankos instrumentus ⁵⁷ .
Dalis aukštojo mokslo programų yra pernelyg tarpusavyje panašios, o jų turinys kartojasi . Kai kuriais atvejais SKVC ekspertai užfiksavo atvejų, kuomet dėstytojai nesuderino savo dėstomų dalykų turinio su programų turiniu. SKVC ekspertai taip pat pasigedo aiškumo, kaip vykdomos studijų programos siejasi su universiteto deklaruojama vizija, misija bei strategija, studijų programos jiems pasirodė neatitinkančios šiuolaikinės visuomenės poreikių .	SKVC įgyvendina projektą „AMIS-3“ ⁵⁸ , kuomet bus atliekamas pakartotinis trejiems metams akredituotų programų vertinimas. Šis vertinimas turėtų reikšmingai prisidėti prie programų stambinimo bei pernelyg panašių programų uždarymo. 2018 m. vasario 12 d. duomenimis buvo registruotos 1549 studijų programos, tačiau kuomet aukštosios mokyklos pateikė duomenis į kurias programas nevykdys priėmimo dėl įsigaliojusios akreditavimo tvarkos, programų skaičius sumažėjo iki 1091 ⁵⁹ .
Daugelyje universitetų SKVC yra nustatęs studijų kokybės užtikrinimo trūkumų. Didžiausia problema laikoma nepakankamas dėmesys skiriamas studentų bei darbdavių atsiliepimams apie studijų kokybę .	SKVC įgyvendina projektą „SKAR-3“ ⁶⁰ , kurio metu bus rengiami studijas reglamentuojantys aprašai, sistemiškai įtraukiant socialinius partnerius į turinio formavimą, bus suteikiama metodinė pagalba aukštosioms mokykloms, rengiančioms į studijų rezultatus orientuotas studijų programas ir modulius. Aukštosios mokyklos ⁶¹ galės gauti finansavimą į studentą orientuoto studijų proceso diegimui.

⁵⁶ Priemonė „Aukštųjų mokyklų tinklo tobulinimas“, Nr. 09.3.1-ESFA-V-738

⁵⁷ Priemonė „Aukštųjų mokyklų tinklo tobulinimas“, Nr. 09.3.1-ESFA-V-738

⁵⁸ „Aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo sistemos stiprinimas“, Nr. 09.3.2-ESFA-V-710-01-0002

⁵⁹ Studijų kokybės vertinimo centras. Studijų kryptų vertinimo ir laikinojo akreditavimo tvarka. Rezultatų apžvalga, 2018 kovo 1 d. Žr.: [http://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Naujienuos/2018/Rezultatai-ziniasklaidai\(2\).pdf](http://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Naujienuos/2018/Rezultatai-ziniasklaidai(2).pdf) [žiūrėta 2018.09.26]

⁶⁰ „Studijas reglamentuojančių aprašų sistemos plėtra“, Nr. 09.3.1-ESFA-V-732-01-0001

⁶¹ Priemonė „Aukštųjų mokyklų tinklo tobulinimas“, Nr. 09.3.1-ESFA-V-738

Iššūkis	Kaip sprendžiamas iššūkis?
Dėstytojai nėra skatinami kelti savo kompetencijų (ypač pedagoginių-andragoginių) bei kokybiškai dėstyti savo dalyko, nes ši veikla nėra vertinama jų atestacijoje. Dėstytojų vertinimas labiausiai priklauso nuo publikacijų kiekio, todėl jie nėra tiesiogiai suinteresuoti tobulinti savo dėstymą, įsitraukti į studijų programų rengimo procesus ir pan. Kita vertus, dėstytojų darbo krūvis yra pernelyg didelis, dėstytojai negali tinkamai suderinti mokslinės veiklos su dėstymu aukštojoje mokykloje.	Šiame laikotarpyje ⁶² numatyta suteikti finansavimą siekiant paskatinti inovatyvių mokymo metodų diegimą, dėstytojų kvalifikacijos tobulinimą bei tęstinių pedagoginių studijų modernizavimą ir pedagogų rengimo kokybės gerinimą.
Lig šiol nėra sukurtos ir valstybinių lygiu patvirtintos mokslo ir studijų pažangos vertinimo sistemos, kuri leistų priimti pagrįstus mokslo ir studijų strateginio valdymo sprendimus. Dėl šios priežasties, mokslo ir studijų sistema išlieka pernelyg fragmentuota, priimami sprendimai dažnai nėra suderinami, nesimokoma iš padarytų klaidų.	MOSTA įgyvendina projektą ⁶³ , kurio metu bus sukurti ir įdiegti aštuoni mokslo ir studijų pažangos stebėsenos įrankiai (pvz., apklausų metodika mokslo ir verslo bendradarbiavimui MTEP). Šie įrankiai yra skirti stebėti, kiek aukštojo mokslo institucijos artėja prie nustatytų valstybinių strateginių tikslų, kaip keičiasi aukštojo mokslo ir studijų sistema.

Šaltinis: sudaryta autorių, pagal literatūros sąrašą (žr. 3 priedą).

Vis dėlto, vertinimo metu pastebėjome **reikšmingas problemas**, dėl kurių **priemonės yra tik sąlyginai tinkamos**:

- SKVC atliekamas studijų programų vertinimas neturėtų būti finansuojamas ES fondų investicijų lėšomis, nes ši veikla yra einamosios valstybės išlaidos, o ne struktūrinis pokytis;
- Dėstymo kokybė nėra vienareikšmiškai susijusi su dėstytojų kompetencijų stoka. Dėstytojų darbo krūvis, paskatų kelti pedagogines kompetencijas trūkumas bei publikacijų reikšmė dėstytojų atestavimo sistemoje yra pagrindinės priežastys, dėl kurių nukenčia studijų kokybė. Kokybiškos mokslinės veiklos trūkumas – kitas svarbus studijų kokybės faktorius. Šiems iššūkiams spręsti VP vertinimo metu neaptikome jokių priemonių;
- Studijų kokybė nėra vienareikšmiškai susijusi su finansuojamomis priemonėmis. Prasta aukštojo mokslo institucijų vadyba ir strateginio planavimo trūkumas, aukštųjų mokyklų vizijos trūkumas, dideli dėstytojų darbo krūviai ar studijoms nepasirengę pirmakursiai yra bendros švietimo politikos pasekmė. Šios problemos turėtų būti sprendžiamos sistemškai, perorganizuojant aukštojo mokslo sistemą. Dalis šio laikotarpio lėšų yra skirta patobulinti aukštųjų mokyklų strateginį planavimą, tačiau tai nespėdžia esminių priežasčių;
- Dabartinė aukštojo mokslo studijų finansavimo sistema sąlygoja didelį programų skaičių: aukštosios mokyklos siekdamos pritraukti kuo daugiau studentų, registruoja naujas, formaliai patrauklesnes programas, kurios dažnai nedaug skiriasi nuo ankstesnių programų. Kita vertus, šiuo metu vis dar nėra patvirtintas finansavimo modelis, kuris leistų sutrumpinti bakalauro studijas iki 3-jų metų. Dėl šios priežasties aukštosios mokyklos negali perorganizuoti programų pagal kitose ES valstybėse narėse paplitusį ir itin paklausų modelį;
- Aukštosios mokyklos turi savo vidinę studijų kokybės vertinimo tvarką, atitinkančią institucijos vertybes ir tikslus, todėl norėtų išlaikyti institucinę autonomiją sudarant studijų programas. Dėl šios priežasties, priemonės galėtų labiau atsižvelgti į aukštųjų mokyklų poreikius ir suteikti daugiau nepriklausomybės įgyvendinant įvairias projektų veiklas. Kita vertus, SKVC atliekami išoriniai vertinimai taip pat, interviu respondentų nuomone, galėtų būti ribojami tik institucijų veiklos vertinimui.

2. Kaip vertinama mokymo programų kokybė?

Atsižvelgiant į tai, kad šiame laikotarpyje aukštojo mokslo studijų programų rengimas buvo finansuojamas minimaliai, o daugiau dėmesio buvo skiriama studijų programų atnaujinimui ar jų kokybės gerinimui, atsakydami į šį hipotezės klausimą, akcentuojame vertinamų priemonių teigiamą (ar neigiamą) poveikį studijų programų kokybei. Apibendrinant vertinimo metu surinktus duomenis, galime daryti prielaidą, kad įgyvendinant numatytas priemones, **aukštojo mokslo studijų programų kokybei gali būti padarytas tik sąlyginai teigiamas poveikis** dėl šių priežasčių:

- Dabartinis studijų kokybės vertinimo procesas yra sudėtingas, nes ne visos studijų programos paremtos kompetencijų ugdymo modeliu, todėl negali būti aiškiai klasifikuojamos pagal tai, kokie gebėjimai yra įgyjami studijų metu. Vertinant programas gali būti sujungiamos ar uždaromos iš tiesų unikalios ir svarbios programos, kurias finansuoti trumpuoju laikotarpiu atrodo brangu;

⁶² Priemonė „Aukštųjų mokyklų tinklo tobulinimas“, Nr. 09.3.1-ESFA-V-738

⁶³ „Mokslo ir studijų pažangos stebėsenos ir vertinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas – PAŽANGA“, Nr. Nr. 09.3.2-ESFA-V-710-02-0001

- Aukštosios mokyklos dar nėra pradėjusios įgyvendinti projektų pagal priemonę „Aukštųjų mokyklų tinklo tobulinimas“, o pačios projektų paraiškos buvo įvardintos, kaip nekokybiškos. Stengiantis pernelyg skubiai įgyvendinti projektus, galimai nukentės projektų kokybė, o aukštosios mokyklos įgyvendins projektus daugiau formaliai. Interviu respondentų teigimu, svarbu skirti pakankamai laiko aukštojo mokslo institucijoms apgalvoti savo veiklas, suformuoti savo institucinį veidą, kokybės standartus, siekiamus rezultatus;
- Nors aukštosios mokykloms teikiamas finansavimas yra skirtas aktualių priemonių įgyvendinimui, vertinimo metu pasigedome aiškaus veiksmų plano. Dėl šios priežasties, galimai nukentės priemonių įgyvendinimo kokybė.

3. Ar mokymo programos naudojamos?

Vertinimo metu surinkti duomenys rodo, kad aukštųjų mokyklų įgyvendinamų projektų⁶⁴ veiklos (pvz., naujai parengtų mokymo metodų taikymas) tęsiamos pernelyg retai, o projektų rezultatais dažniau naudojasi tos aukštosios mokyklos, kurios dalyvavo projektuose. ES fondų investicijų panaudojime aukštosiose mokyklose vis dar išlieka Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje⁶⁵ pažymėta problema, t. y. aukštųjų mokyklų riboti gebėjimai derinant autonomiją su atskaitomybe visuomenei ir atsakomybe už veiklą. Šiame laikotarpyje veiklos gali taip pat išlikti fragmentiškos, o **veiklų rezultatai gali būti naudojami nepakankamai** dėl šių priežasčių:

- Nepaisant to, kad MOSTA formuoja ir diegia aštuonis mokslo ir studijų pažangos stebėsenos įrankius, aukštojo mokslo institucijos nebūtinai pilnai išnaudos renkamus duomenis. Aukštojo mokslo institucijoms būtina apgalvoti savo veiklas, suformuoti savo institucinį veidą, kokybės standartus, siekiamus rezultatus, tačiau pernelyg didelis spaudimas ir skubotos veiklos ne tik neprisidės prie studijų kokybės gerinimo, bet gali netgi pabloginti situaciją;
- Atvejo studijos diskusijos metu aukštojo mokslo atstovai patikslino, kad praeitu laikotarpiu aukštosios mokyklos kūrė naujas studijų programas, siekiant įsigyti reikalingos mokslinės įrangos, dėl nustatytų reikalavimų PFSA⁶⁶. Šiame laikotarpyje tokių reikalavimų nėra, tačiau nėra aišku, kaip bus užtikrinamas šiuo laikotarpiu aukštosiose mokyklose finansuojamų veiklų tęstinumas;
- Aukštosios mokyklos ES lėšomis finansuojamas veiklas, tokias kaip programų atnaujinimas, stambinimas ar dėstytojų kvalifikacijos kėlimas ir pan., įgyvendina nekoordinuojant jų tarp skirtingų aukštojo mokslo institucijų. Dėl šios priežasties, aukštosios mokyklos naudoja tik savo veiklos rezultatus. Gerą patirtimi yra dalinamasi pernelyg menkai, o veiklos išlieka fragmentiškos.

⁶⁴ Pavyzdžiui, projekto „Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas“ (žr.: http://www.ects.cr.vu.lt/Apie_projekta) metu buvo sudaryta nemažai metodologinės pagalbos leidinių. Deja, ši informacija nėra plačiai naudojama dėl įvairių priežasčių.

⁶⁵ Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija, 12.3 punktas. Žr.: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf [žiūrėta 2018.10.08]

⁶⁶ Tikslinių grupių atstovų teigimu, norint įsigyti mokslinės įrangos, praeitame finansavimo periode buvo reikalaujama parengti naujas studijų programas.

3. MOKYMOSI PROGRAMŲ RENGIMO PROCESAS: AR VEIKLOS SUDERINTOS TARPUSAVYJE?

Visos VP numatytos priemonės, kurios orientuotos į mokymo(-si) programas ir jų rengimą, turėtų būti suderintos su Švietimo struktūriniu reforma⁶⁷. Šios priemonės taip pat turėtų būti derinamos tarpusavyje, nes ugdymo ir mokymo procesų kokybė ženkliai priklauso nuo bendros švietimo sistemos sandaros ir skirtingų jos dalių sąsajų. Šioje dalyje aptarsime, ar mokymų programų rengimo procesas yra savalaikis ir suderintas atsakant į du su tuo susijusius vertinimo klausimus (žr. 12 lentelę). Atsakymus į šiuos klausimus pateiksime pagal švietimo lygmenis.

12 lentelė: H2 tikrinimo kriterijai.

Kokia hipotezė tikrinama?	Į kokius vertinimo klausimus atsakoma?	Kaip tikrinama hipotezė?
H2: Mokymų programų rengimo procesas yra gerai suderintas	4. Ar sklandžiai rengiamos mokymo programos? 5. Ar mokymo programų rengimas dera su kitais švietimo pertvarkos procesais?	• Ar mokymo programų rengimo procesas yra nuoseklus (pvz., rengimo žingsnių seka yra logiška) apimant rengimą (įsk. konsultacijas su tikslinėmis grupėmis), pilotavimą, vertinimą ir paramą įgyvendinimui? • Ar ir kaip programose atspindimi susiję švietimo pokyčiai (pvz., gebėjimų pasiūlos ir paklausos prognozės, mokymo turinio ir organizavimo pokyčiai, vertinimo sistemos pakeitimai)? • Ar finansuojamos veiklos nesidubliuoja? Ar nėra spragų? • Ar finansuojamos veiklos papildo viena kitą (išnaudojamos sinergijos), kaip? • Rekomendacijos kaip užtikrinti suderintą programų rengimą.

Šaltinis: Visionary Analytics.

3.1. BENDROJO UGDYMO PROGRAMOS

4. Ar sklandžiai rengiamos mokymo programos?

Vertinimo metu surinkti duomenys rodo, kad **mokymo programos rengiamos nepakankamai sklandžiai**. Spalio mėn. dar nebuvo priimti ugdymo programų kaitai aktualūs sprendimai (pvz., ką konkrečiai reikia keisti ugdymo programose, kokie prioritetai bus akcentuojami ugdyme, kada ir ar bus ankstinamas bendrojo ugdymo amžius ir pan.), o laiko šiam pokyčiui skiriama mažai. Priemonių įgyvendinimo proceso metu pastebėjome šias kliūtis:

- Spalio mėn. dar nebuvo tinkamai pasiruošta bendrojo ugdymo turinio kaitai, nes nebuvo detalios apgalvota, kaip mokyklos ir mokytojai turėtų prisitaikyti prie ugdymo programų kaitos, kada ir kaip jie galės pasiruošti procesui. Atvejo studijos diskusijos metu buvo pabrėžiama, kad mokykloms nėra aišku kaip dauguma strategijų, programų ar planų turėtų realizuoti klasėje. UPC įgyvendinamų projektų⁶⁸ metu ši problema gali išlikti aktuali;
- Bendrojo ugdymo programų atnaujinimas vyksta tuo pačiu metu, kaip ir mokinio pažangos instrumentų parengimas (pvz., svarstoma kokių svorį turės kaupiamasis balas), vertinimo sistemos kaita ir pedagogų mokymas mokyti pagal atnaujintą ugdymo turinį. Projektuose⁶⁹ numatyta mokymus vykdyti lygiagrečiai su kitomis veiklomis, tačiau kaip rodo užsienio praktika, toks proceso organizavimas vertinamas kaip nenuoseklus ir nelogiškas⁷⁰. Vertinimo sistemos kaita, pedagogų mokymas turėtų vykti jau paruošus mokymo programas, nes kitu atveju vertinimo sistema remsis senomis programomis, o pedagogams kils daug klausimų į kuriuos nebus įmanoma atsakyti;
- Bendrojo ugdymo programų atnaujinimui yra skirta pernelyg mažai laiko. Šiuo metu numatoma ugdymo programas paruošti vos per dvejus metus, o jas išbandyti tarp 2020 m. rugpjūčio ir 2021 m. liepos. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu trūksta ekspertų dirbančių šioje srityje, nėra atlikta tyrimų,

⁶⁷ Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo struktūrinė reforma: švietimą įdarbiname ateičiai. Žr.:

https://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/svietimo-strukturine-reforma-svietima-idarbiname-ateiciai [žiūrėta 2018.09.26]

⁶⁸ „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001, „Bendrojo ugdymo turinio ir organizavimo modelių sukūrimas ir išbandymas bendrajame ugdyme“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-04-0001

⁶⁹ „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001, „Bendrojo ugdymo turinio ir organizavimo modelių sukūrimas ir išbandymas bendrajame ugdyme“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-04-0001

⁷⁰ Stabback, P., UNESCO-IBE. „What Makes a Quality Curriculum?“, *Current and Critical Issues in Curriculum and Learning*, March 2016.

nenuspręsta, kokių ugdymo modelių bus vadovaujamasi, kaip turėtų būti integruojamos programos, kur turėtų būti svarbiausi prioritetai ir pan., toks laiko tarpas yra itin trumpas⁷¹.

5. Ar mokymo programų rengimas dera su kitais švietimo pertvarkos procesais?

Visose aktualiose priemonėse (žr. 6 lentelę) finansuojamos veiklos nesidubliuoja, ir, pagal priemonių planavimą, turėtų viena kitą papildyti. Vis dėlto, dėl nepakankamai sklandaus priemonių įgyvendinimo proceso, priemonių įgyvendinimo etape **gali būti nepakankamai išnaudojamos priemonių planuose numatytos sinergijos, o priemonės nėra pilnai suderintos.**

- Priemonės yra formaliai suderintos su Švietimo struktūrine reforma, tačiau jų turinys prasilenkia su Švietimo reformoje numatytais pokyčiais. Pavyzdžiui, nors reformoje numatoma pilnai atnaujinti mokinių vertinimo metodiką, spalio mėn. duomenimis, savo turiniu ši vertinimo metodika radikalai nesiskiria nuo dabartinės. Analogiškai, nors numatoma apmokyti mokytojus naudotis nauja gamtos mokslų įranga, tačiau skubotai rengiant naujas ugdymo programas, ugdymo procesas gali likti formalus;
- Nepaisant to, kad planuojama ankstinti privalomąjį ugdymą, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo veiklos liko nuošalėje, nes didžioji dalis finansavimo yra skiriama pagrindiniam ugdymui. Numatytas vienas projektas⁷² pasieks vos 4 proc. ankstyvojo ugdymo pedagogų, o likusieji 96 proc. pedagogų privalės pakeisti savo mokymo praktikas savais ištekliais (kaip buvo minėta anksčiau, valstybė tam nėra numaciusi papildomų lėšų);
- Ugdymo programų atnaujinimas yra nesuderintas su moksleivių pažangos vertinimo sistemos atnaujinimu. NEC atstovai teigė negalintys laukti programų atnaujinimo, todėl projekto⁷³ veiklas vykdančios pagal dabartines ugdymo programas. Atnaujinus ugdymo programas, vertinimo sistemą reikės vėl keisti, o tai reikalaus papildomų išteklių;
- Ugdymo programų atnaujinimo poreikis nebuvo suderintas su švietimo bendruomenės poreikiais, lūkesčiais ir vizija;
- Programų atnaujinimas yra finansuojamas tik ES fondų investicijų lėšomis. Valstybinio biudžeto lėšos tam nėra numatytos. Taigi programų atnaujinimo procesas yra labiau koordinuojamas su ES fondų investicijų panaudojimo terminais ir taisyklėmis, o ne nacionaline politika ar esminiais švietimo bendruomenės poreikiais.

3.2. PROFESINIO MOKYMO PROGRAMOS

4. Ar sklandžiai rengiamos mokymo programos?

Lyginant su praeitame finansiniame periode kilusiais nesklandumais, kuomet profesiniai standartai buvo rengiami tik paruošus modulinės programos, šiame periode pastebima akivaizdi proceso organizavimo pažanga. Vis dėlto, vykstant keliems procesams tuo pačiu metu, užtikrinti sklandų mokymo programų atnaujinimą išlieka sudėtinga. Vertinimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad **priemonių įgyvendinimo procesas yra tik iš dalies sklandus** dėl šių priežasčių:

- Profesiniai standartai yra rengiami paraleliai su modulinėmis programomis, nes kitu atveju modulių programų ruošimas nebūtų pabaigtas pagal sutartus terminus (t. y. iki 2020 m.). Tokia proceso eiga nėra nuosekli ir gali turėti neigiamų pasekmių proceso kokybei;
- Konsultacijos su tikslinėmis grupėmis (pvz., darbdavių konfederacijomis) dėl profesinių standartų rengimo jau vyksta, todėl šia prasme procesas yra sklandus;
- Šiame laikotarpyje nėra numatyta modulių programų pilotavimo profesinio mokymo įstaigose. Mokymo įstaigoms, kurios jau yra susipažinusios su modulių programų specifika, tai neturėtų sukelti didesnių problemų. Deja, tačiau dėl pokyčių skubos, mokymo įstaigoms, kuriose modulinės programos nebuvo iki šiol pilotuojamos, gali iškilti kliūčių, o įgyvendinimas gali būti ganėtinai fragmentuotas ir labiau formalus;
- Visi minėti pokyčiai yra įgyvendinami skubotai, neatsižvelgiant į profesinių mokymo įstaigų poreikius (pvz., nėra skiriama pakankamai dėmesio mokytojų pasiruošimui, mokymo priemonių pasirengimui, naujų metodų išbandymui ir pan.).

⁷¹ Interviu respondentų minėtas Suomijos pavyzdys – mokymo programų kaita užtruko 10 metų. Škotijoje programų kaita truko aštuonis metus. Daugiau informacijos žr.: Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo problemos analizė. Ugdymo turinio kaita: kas lemia sėkmę? 2017 rugpjūtis, Nr. 4 (160). Žr.:

http://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/Ugdymo%20turinio%20kaita%20kas%20lemia%20s%C4%97km%C4%99.pdf [žiūrėta 2018.09.26]

⁷² „Inovacijos vaikų darželyje“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-01-0001

⁷³ „Bendrojo ugdymo tyrimų, vertinimo ir stebėsenos sistemos plėtra: mokinių pasiekimų vertinimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-706-02-0001

5. Ar mokymo programų rengimas dera su kitais švietimo pertvarkos procesais?

Aktualiomis priemonėmis (žr. 8 lentelė) finansuojamos veiklos nesidubliuoja, ir pagal priemonių planavimą, viena kitą papildo. Vis dėlto, kai kurios priemonės finansuojamos veiklos yra tik iš dalies suderintos su kitais švietimo pertvarkos procesais. **Profesinių mokymo programų rengimas yra tik iš dalies suderintas su kitais švietimo procesais dėl šių priežasčių:**

- Profesiniai standartai yra rengiami anksčiau nei yra suformuoti mechanizmai, leisiantys profesinio mokymo įstaigoms geriau orientuotis, kokios profesijos yra reikalingos darbo rinkoje bei kokios profesijos bus paklausios ateityje. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu vis dar nėra atnaujinta operatyvi kvalifikacijų stebėsenos sistema pagal profesijų klasifikatorių, kai kurios programos galimai neatitiks darbo rinkos poreikių. Suformavus minėtus stebėsenos ir prognozavimo įrankius, šias programas galimai teks keisti;
- Vertinimo įrankių formavimas turėtų būti siejamas su profesiniais standartais. Atsižvelgiant į tai, kad šiame finansavimo periode buvo nuspręsta profesinius standartus rengti paraleliai su modulinėmis programomis, vertinimo įrankiai taip pat yra rengiami paraleliai. Nors tokia proceso eiga nėra ideali, tačiau vertinimo įrankiai bus derinami su profesiniais standartais, taigi ir su mokymo programomis;
- Profesinis mokymas šiuo metu nėra pakankamai susietas su bendrojo ugdymu ir aukštojo mokslo studijomis (pvz., perėjimas iš profesinio mokymo į aukštojo mokslo studijas nėra suderintas). Įgyvendinant priemones nėra numatoma, kaip užtikrinti tęstinumą tarp šių švietimo lygmenų.

3.3. AUKŠTOJO MOKSLO PROGRAMOS

4. Ar sklandžiai rengiamos mokymo programos?

Priemonių, nukreiptų į studijų kokybės gerinimą (žr. 10 lentelė), **įgyvendinimas yra iš dalies sklandus:**

- SKVC jau įgyvendina pakartotinį išorinį studijų programų vertinimą, todėl šia prasme procesas yra sklandus;
- SKVC taip pat įgyvendina veiklas, skirtas akademinio pripažinimo sistemos stiprinimui bei įvairiais būdais įgytų kompetencijų ir kvalifikacijų vertinimo ir pripažinimo sistemos tobulinimui, o projektų⁷⁴ įgyvendinimas yra sklandus;
- MOSTA įgyvendina mokslo ir studijų pažangos stebėsenos įrankių sukūrimui skirtą projektą⁷⁵ pagal planą;
- Aukštosios mokyklos dar nėra pradėjusios įgyvendinti projektų pagal priemonę „Aukštųjų mokyklų tinklo tobulinimas“, todėl tikėtina, kad veiklos bus įgyvendinamos skubotai. Universitetams pateikus paraiškas, ŠMM atstovai nebuvo patenkinti projektų kokybe, todėl galimai projektų įgyvendinimas prasidės dar vėliau nei tikėtasi.

5. Ar mokymo programų rengimas dera su kitais švietimo pertvarkos procesais?

Aukštojo mokslo kokybės gerinimui skirtos priemonės nesidubliuoja, ir, pagal priemonių planavimą, viena kitą papildo. Vis dėlto, priemonių įgyvendinimas gali išlikti fragmentuotas dėl menko aukštųjų mokyklų tarpusavio bendradarbiavimo, o **priemonėmis finansuojamos veiklos yra tik iš dalies suderintos su kitais švietimo pertvarkos procesais dėl šių priežasčių:**

- Programų stambinimas pradėtas anksčiau nei visos studijų programos yra perkeltos į kompetencijų ugdymo modelį. Kaip jau buvo minėta, tai gali turėti neigiamų pasekmių aukštojo mokslo kokybei, nes galimai bus sujungiamos ar panaikinamos unikalios programos;
- Pedagogų rengimo programų atnaujinimas nėra suderintas su bendrojo ugdymo programų rengimu. Atsižvelgiant į tai, kad šios programos bus paruoštos tik 2020 m., toks reikalavimas nebuvo keliamas. Vis dėlto, dėl šios priežasties pedagogų rengimo programų turinys galimai turės būti pakartotinai keičiamas;
- Mokslo ir studijų pažangos stebėsenos įrankių formavimas prasidėjo anksčiau nei buvo priimti sprendimai dėl studijų kryptų stambinimo, aukštojo mokslo institucijų optimizavimo ir pan. Dėl šios priežasties, trūksta įrodymų, kuriais remiantis būtų sudaryta aiški studijų politika. Šiuo atveju, tai reiškia, kad lig šiol priimti sprendimai nebūtinai atitinka esamą situaciją, o numatytos priemonės gali pasirodyti nevisai suderintos.

⁷⁴ „Studijas reglamentuojančių aprašų sistemos plėtra“, Nr. 09.3.1-ESFA-V-732-01-0001, ir „Aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo sistemos stiprinimas“, Nr. 09.3.2-ESFA-V-710-01-0002

⁷⁵ „Mokslo ir studijų pažangos stebėsenos ir vertinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas – PAŽANGA“, Nr. 09.3.2-ESFA-V-710-02-0001

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į vertinimo metu surinktus duomenis, priemonės, skirtos mokymo(-si) programų ir/ar jų rengimo ar atnaujinimo proceso kokybei užtikrinti yra tik iš dalies tinkamos ir suderintos. Nepaisant to, kad priemonių veiklos atrodo aktualios ir atliepančios pagrindinius Lietuvai kylančius iššūkius, vis dar lieka neaišku, kaip visos veiklos derės tarpusavyje (t. y. ne tik kiekviename švietimo lygmenyje, bet ir tarp jų), ar veiklos pasiteisins ilgalaikėje perspektyvoje.

INVESTICIJŲ Į MOKYMO PROGRAMAS TINKAMUMAS

Vertinimo metu tikrinome išsikeltą hipotezę, kad mokymo programos yra kokybiškos. Surinkti duomenys neleidžia vienareikšmiškai patvirtinti šios hipotezės. Be to, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo atveju mokymo programos dar tebėra rengiamos ar planuojamos rengti. Taigi, apibendrintai vertinant būsimas mokymo programas, šios, remiantis surinktais duomenimis, gali būti tik **iš dalies kokybiškos**:

- Visos priemonės vertintos, kaip aktualios ir suformuotos atsižvelgiant į pagrindinius su mokymo programų kokybe susijusius iššūkius. Priemonėmis siekiama atnaujinti mokymo programas pereinant iš dalykinio mokymosi į kompetencijų ugdymo modelį. Taip pat numatoma aiškiai apibrėžti mokymosi tikslus ir rezultatus;
- Priemonės sudarys sąlygas labiau integruoti informacinių technologijų suteikiamas galimybes į mokymosi procesą visuose švietimo lygmenyse;
- Daug dėmesio skiriama švietimo įstaigų veiklos kokybės įsivertinimo įrankių sukūrimui, administracinių procesų lengvinimui, atnaujinami ar sukuriami mokymo kokybės išorinio vertinimo instrumentai. Tai ypač aktualios veiklos, siekiant sustiprinti švietimo kokybės kultūrą;
- Vis dėlto, dalis priemonių (pvz., „Ugdymo turinio tobulinimas ir naujų mokymo organizavimo formų kūrimas ir diegimas“) yra įgyvendinamos nuosekliai nesuderinus šių pokyčių su švietimo bendruomene. Pokyčių būtinybė ir eiga nebuvo pristatyta, todėl priemonės ir jų projektai tikslinių grupių atstovų gali būti traktuojami, kaip „nuleisti iš viršaus“;
- Norint sudaryti sąlygas sisteminiams pokyčiams, kai kurių priemonių mastas yra pernelyg mažas (pvz., priemonės „Išimties ir bendrojo ugdymo mokyklų veiklos tobulinimas“);
- Priemonės buvo pradėtos įgyvendinti pakankamai neapgalvojus itin svarbių švietimo elementų (pvz., kaip į kaitos procesą bus įtraukiamos visos mokyklos, kaip bus užtikrinama mokymo kokybė ir pan.), o ypač nesutarus dėl bendros, ir visiems švietimo lygmenims galiojančios ugdymo koncepcijos. Tai yra viena iš svarbiausių priežasčių, dėl kurios didžioji dalis finansuojamų projektų veiklų gali būti fragmentiškos bei įgyvendinamos nepakankamai kokybiškai;
- Priemonės pradėtos įgyvendinti tinkamai nepasiruošus tokio masto pokyčiams (pvz., trūksta aiškaus veiksmų plano), o jų įgyvendinimas – skubotas. Dėl šios priežasties dalis priemonių⁷⁶ bus įgyvendinama formaliai ir nepakankamai kokybiškai;
- Bendrojo ugdymo mokymo programų atnaujinimui numatytų priemonių įgyvendinimas yra mažiausiai tinkamas, nes priemonių įgyvendinimui nebuvo nuosekliai pasiruošta. Profesinio mokymo programų atnaujinimui numatytos priemonės yra tinkamos ir aktualios, tačiau jų įgyvendinimo kokybė gali nukentėti dėl mokytojų pasiruošimo trūkumo. Aukštojo mokslo studijų programų kokybės gerinimui numatytos priemonės taip pat yra aktualios, tačiau jų įgyvendinimui yra skirta nepakankamai laiko;
- Norint pasiekti gerų rezultatų keičiant ar atnaujinant mokymo programas, svarbu skirti pakankamai išteklių mokytojų bei dėstytojų pasiruošimui ir kompetencijų tobulinimui. Šiuo metu, nors priemonėse yra numatyta įtraukti pedagogus bei dėstytojus į šį procesą, trūksta aiškaus plano, kaip tai bus daroma. Atitinkamai, nėra aiškaus plano pedagogų ir dėstytojų pasiruošimui, trūksta gerai apgalvotos strategijos kaip užtikrinti, jų pasirengimą kokybiškai mokyti/dėstyti.

INVESTICIJŲ Į MOKYMO PROGRAMAS SUDERINAMUMAS

⁷⁶ Tokių priemonių pavyzdžiai: „Ugdymo turinio tobulinimas ir naujų mokymo organizavimo formų kūrimas ir diegimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726, „Lietuvos kvalifikacijų sandaros formavimas, kompetencijų ir kvalifikacijų vertinimo ir pripažinimo sistemos plėtra“, Nr. 09.4.1-ESFA-V-734 ir „Aukštųjų mokyklų tinklo tobulinimas“, Nr. 09.3.1-ESFA-V-738

Vertinimo metu tikrinome iškeltą hipotezę, kad mokymo programų rengimo procesas yra gerai suderintas. Kaip ir pirmos hipotezės atveju, ši hipotezė negali vienareikšmiškai būti patvirtinta. Mokymo programų rengimo procesas yra tik **iš dalies suderintas**:

- Visos aktualios priemonės įgyvendinamos pagal ES fondų investicijų panaudojimo terminus, todėl jų įgyvendinimo terminai yra labai riboti. Valstybei neskiriant papildomų lėšų, kurios galėtų užtikrinti veiklų tęstinumą, priemonės bus įgyvendinamos skubotai ir formaliai. Veiklos, skirtos plėtoti mokymo programų kokybę turėtų būti įgyvendinamos ne tik ES projektų rėmuose, bet ir valstybės biudžeto lėšomis pastoviai finansuojamomis priemonėmis;
- Aktualios priemonės yra iš dalies papildančios viena kitą (pvz., bendrojo ugdymo programų ir vertinimo sistemos atnaujinimas), tačiau dėl nenuoseklaus įgyvendinimo šios sinergijos nebus pilnai išnaudojamos (pvz., vertinimo sistema Spalio mėn. buvo atnaujinama remiantis senomis ugdymo programomis);
- Priemonių įgyvendinimas kai kuriais atvejais yra nenuoseklus, o veiksmų seka – nelogiška (pvz., žmogiškųjų išteklių stebėsenos sistemos atnaujinimas vyksta paraleliai su profesinių standartų rengimu, todėl ruošiami profesiniai standartai gali neatitikti darbo rinkos poreikių), todėl dalį veiklų gali tekti finansuoti pakartotinai, norint užtikrinti, kad švietimo sistema būtų suderinta su šiuolaikinėmis darbo rinkos tendencijomis;
- Visų aktualių priemonių įgyvendinimas vyksta paraleliai, tačiau trūkstant koordinavimo tarp priemonių rėmuose vykdomų veiklų, jų įgyvendinimas liks fragmentiškas (pvz., bendrojo ugdymo programų atnaujinimas ir bendrojo ugdymo ankstinimas);
- Aukštosios mokykloms sudarant naujas pedagogų rengimo programas ir keliant dėstytojų kvalifikaciją, gali išlikti didelė fragmentacija tarp šių veiklų skirtingose aukštojo mokslo mokyklose (t. y. veiklos dubliuosis ar bus pernelyg skirtingos);
- Paruošiant mokslo ir studijų pažangos vertinimo įrankius vėliau nei bus įgyvendinamos kitos priemonės, gali būti priimti netinkami ir su nacionaline švietimo strategija nesuderinti sprendimai (pvz., gali būti uždarytos svarbios, tačiau daug studentų nepritraukiančios programos);
- Bendrojo ugdymo mokymų programų atnaujinimui numatytos priemonės yra suderintos, tačiau priemonių įgyvendinimas nėra nuoseklus. Šiame švietimo lygmenyje pokyčiai yra ypač esminiai, tačiau dėl šios priežasties taip pat kyla daug nesklandumų juos įgyvendinant. Profesinio mokymo programų rengimas nors nėra pilnai suderintas, tačiau yra nuoseklesnis nei bendrojo ugdymo programų rengimo. Labiausiai suderintomis gali būti laikomos aukštojo mokslo institucijoms skirtos priemonės, tačiau dėl aukštųjų mokyklų autonomijos sinergijos tarp priemonių gali būti neišnaudojamos.

REKOMENDACIJOS, KĄ IR KAIP TOBULINTI SIEKiant AUKŠTESNĖS PROGRAMŲ IR JŲ RENGIMO PROCESO KOKYBĖS

Svarbiausi aspektai, kuriems turėtų būti skiriama daugiau dėmesio, ir kurie galėtų prisidėti prie kokybiškesnio mokymo programų ir/ ar jų rengimo proceso tinkamumo ir suderinamumo galioja visiems trims švietimo lygmenims. Rekomendacijos pateikiamos žemiau esančioje lentelėje (žr. 13 lentelę).

13 lentelė: rekomendacijos, ką ir kaip tobulinti siekiant aukštesnės programų ir jų rengimo proceso kokybės

Nr.	Iššūkis / problema	Rekomendacija	Atsakinga institucija (-os)
1.	Vis dar nėra aišku, kaip naujos bendrojo ugdymo programos derės su esančiais dokumentais, kokie pokyčiai yra reikalingi ir kaip šie pokyčiai turėtų būti realizuojami klasės lygmenyje.	Rekomenduojame peržiūrėti jau esančius švietimo sistemos dokumentus , o ypač Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašą ⁷⁷ , išsiaiškinti, ar šis dokumentas aktualus, ir suformuluoti gaires, kaip jis turėtų būti realizuojamas klasės lygmenyje. Atitinkamai, rengiant naujas programas siūlome sudaryti aiškų ir detalų veiksmų planą , kaip naujų programų įgyvendinimas turėtų atrodyti klasėse – ko konkrečiai tikimasi iš mokytojo darbo, kiek autonomijos jis/ji gali tikėtis, į ką siūloma atkreipti dėmesį, kokiais metodais geriau išdėstyti medžiagą, kiek laiko skirti nagrinėjamosioms temoms ir pan. Ypač svarbu tiksliai apsibrėžti, ką konkrečiai reiškia mokymosi rezultatai (pvz., kaip galima atpažinti mokymo mokytojų kompetenciją ir kaip ji turėtų būti ugdoma).	Švietimo ir mokslo ministerija
2.	Mokymo procese	Rekomenduojame, nuosekliai integruoti profesinį orientavimą į	Švietimo ir

⁷⁷ Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1309. Žr.: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/Apra%C5%A1as.pdf> [žiūrėta 2018.11.08]

Nr.	Iššūkis / problema	Rekomendacija	Atsakinga institucija (-os)
	pastebimas ženklus profesinio orientavimo trūkumas. Dėl šios priežasties, moksleiviai dažnai nėra susipažinę su esamomis galimybėmis, stokoja informacijos pasirinkti jiems tinkamą profesiją, mokymosi būdą ir tai neigiamai atsiliepia jų motyvacijai mokytis.	bendrojo lavinimo sistemą , užtikrinant jo prieinamumą kiekvienam mokymui ir tinkamą įgyvendinimą. Taip pat, skirti laiko bei finansinių išteklių konsultavimui karjeros klausimais skirtinguose švietimo lygmenyse .	mokslo ministerija
3.	Visuose švietimo lygmenyse pastebėtas pedagogų bei dėstytojų dalykinių ir pedagoginių/ andragoginių kompetencijų trūkumas ir teikiama pernelyg ribota pagalba įgyvendinant švietimo sistemos pokyčius.	Rekomenduojame skirti daugiau dėmesio ir daugiau laiko pedagogų bei dėstytojų tiek dalykinių, tiek pedagoginių/ andragoginių kompetencijų ugdymui . Mokytojų bei dėstytojų pasiruošimas visuose švietimo lygmenyse buvo įvardijamas, kaip silpniausia švietimo sistemos dalis. VP rėmuose yra numatyta skirti dėmesio šiam elementui ⁷⁸ , tačiau šis aspektas turėtų tapti valstybinės švietimo politikos prioritetu ir pagrindine investicija. Mokytojų ir dėstytojų pa(si)ruošimas turėtų tapti sistemiškas ir nuolatinis, jam turėtų būti skiriama kur kas daugiau finansinių resursų, mokytojams ir dėstytojams turėtų būti suteikiama labiau visapusiška pagalba.	Švietimo ir mokslo ministerija
4.	Dažnai pastebima, kad didžioji dalis mokytojų bei dėstytojų pokyčius priima, kaip „nuleistus iš viršaus“. Dėl šios priežasties jie nėra pakankamai motyvuoti kokybiškai dėstyti naują turinį bei visapusiškai užtikrinti savo veiklos kokybę.	Rekomenduojame projektų ⁷⁹ įgyvendinimo metu skirti dalį lėšų bendrojo ugdymo ir profesinių įstaigų mokytojų, bei aukštojo mokslo dėstytojų informavimo sesijoms ar seminarams ir nuolatinėms interaktyvioms konsultacijoms internetu ar telefonu , kuriose būtų aiškiai apibrėžiama, ko iš jų yra tikimasi ir kodėl, jiems suteikiama įvairi metodologinė pagalba, supažindinama, kaip naudotis naujomis priemonėmis ir pan. Vis dėlto, ypač svarbu, kad šie mokymai nebūtų formalūs, o juose dalyvautų tie, kuriems jie yra iš tiesų aktualūs (pvz., ESFA atstovų teigimu, į kai kuriuos mokymus profesinio mokymo centrai siunčia mokytojus dėl skaičiaus, nors jiems šios veiklos nėra aktualios). Siūlome mokymus rengti mokytojams ir dėstytojams patogiu laiku (pvz., po pamokų/ paskaitų), ir sudaryti sąlygas atvykti, jei mokymai rengiami toliau nuo jų gyvenamos vietos.	Švietimo ir mokslo ministerija
5.	Trūksta su ugdymo turiniu susijusių išsamių tyrimų bei šioje srityje nuosekliai dirbančių ekspertų. Dėl šios priežasties programų atnaujinimo praktikos dažnai atrodo nepagrįstos, netinkamos ir neapgalvotos.	Rekomenduojame sudaryti geresnes sąlygas bei aukštojo mokslo institucijas skatinti atlikti tyrimus, susijusius su ugdymo turiniu . Pedagogų rengimo centrai galėtų tapti tokių tyrimų platformomis. Vadovaujantis šiais tyrimais būtų galima nuosekliau bei kokybiškiau atnaujinti ugdymo turinio programas, arba, esant poreikiui, jas adaptuoti ar modifikuoti. Papildomai, siekiant detalai įvertinti vykdomų priemonių pažangą, tinkamai pasiruošti būsimam ES fondų investicijų laikotarpiui, identifikuoti ir ištaisyti esamo laikotarpio klaidas, užsakyti kuruojamų VP uždavinių ir priemonių vertinimus .	Švietimo ir mokslo ministerija
6.	Vis dar pasigendama bendros švietimo koncepcijos, kuria vadovaujantis būtų suderintos skirtingi švietimo lygmenys ir sprendimai. Dėl šios priežasties pokyčių, susijusių su mokymo programomis, įgyvendinimo metu kyla daug pasimetimo bei fragmentacijos.	Rekomenduojame skirti daugiau dėmesio suformuojant bendrą švietimo sistemos pagrindą , kuris neapsiribotų abstrakčia vizija, tačiau aiškiai detalizuotų visus švietimo sistemos elementus . Pavyzdžiui, visuose švietimo lygmenyse norima pereiti prie kompetencijų ugdymo modelio, tačiau trūksta sutarimo bei detalaus plano, kaip šis modelis turėtų veikti. Visuose švietimo lygmenyse galėtų būti naudojamas bendras kompetencijų modelis , kuris taip pat leistų lankstesnį perėjimą tarp skirtingų pakopų (pvz., profesinės mokymo įstaigos ir aukštosios mokyklos) bei užtikrintų asmens mokymosi tęstinumą. Toks kompetencijų modelis galėtų remtis bendraisiais ⁸⁰ (pvz., gebėjimu mokytis, socialiniais gebėjimais ir pan.) bei specifiniais (pvz., gamtamokslis raštingumas, matematinis raštingumas) gebėjimais, derinant šių skirtingų gebėjimų	Švietimo ir mokslo ministerija

⁷⁸ Pavyzdžiui, priemonė „Mokytojų ir kitų švietimo sistemos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-727, finansuoja veiklas, skirtas ilgalaikiam mokytojų kvalifikacijos tobulinimui bei naujų specialistų pritraukimui į švietimo sistemą. Vis dėlto, priemonei yra skirta vos 6 892 tūkst. Eur, todėl finansavimo nauda galės pasinaudoti maža dalis Lietuvos pedagogų.

⁷⁹ Visų projektų, kurie tiesiogiai susiję su turinio kaita. Pavyzdžiui, projektų, kurie yra finansuojami priemonių „Ugdymo turinio tobulinimas ir naujų mokymo organizavimo formų kūrimas ir diegimas“, Nr. 09.2.1-ESFA-V-726, ir „Lietuvos kvalifikacijų sandaros formavimas, kompetencijų ir kvalifikacijų vertinimo ir pripažinimo sistemos plėtra“, Nr. 09.4.1-ESFA-V-734 rėmuose.

⁸⁰ Žr. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32006H0962> [žiūrėta 2018.11.16]

Nr.	Iššūkis / problema	Rekomendacija	Atsakinga institucija (-os)
		ugdymą tarpusavyje ir apibrėžiant skirtingus šių gebėjimų pažangos lygmenis.	
7.	Visuose švietimo lygmenyse pastebima pernelyg didelė fragmentacija, o nemaža dalis švietimo bendruomenės atstovų pernelyg menkai įsitraukia į pokyčių, susijusių su mokymo programomis, procesus. Dėl šios priežasties, pokyčiai švietime nevyksta taip sklandžiai, kaip galima būtų tikėtis.	Rekomenduojame įtraukti kuo platesnį ratą švietimo atstovų, kad pokyčiai būtų platesnio masto bei būtų išvengiama fragmentacijos. Šiuo metu priemonių įgyvendinimas dažnai lieka fragmentiškas, nes į priemonių finansuojamas veiklas įsitraukia tik palyginti maža švietimo procese dalyvaujančių asmenų dalis. Kai kurios mokymo įstaigos (pvz., mokyklos nedalyvaujančios projektuose) lieka nuošalyje, nes priemonių įgyvendinimo mastas nėra pakankamas. Informacijos sklaida apie priemonių finansuojamas veiklas tarp skirtingų institucijų taip pat nėra pakankama. Siekiant išvengti tokių situacijų, būtina sudaryti sąlygas švietimo institucijų <i>tarpusavio</i> dialogui (pvz., skatinant universiteto bendruomenę bendradarbiauti su mokyklomis ugdymo turinio formavime arba skatinti bendrus skirtingų aukštojo mokslo institucijų projektus tam tikrose mokslo srityse) bei stengtis praplėsti finansuojamų veiklų mastą (pvz., skatinant mokyklas naudotis sukurtais įrankiais bei dalinantis gerosiomis praktikomis tarp mokyklų).	Švietimo ir mokslo ministerija

Šaltinis: Visionary Analytics.

1 PRIEDAS. VERTINIMO OBJEKTAS

Vertinimo objektas – mokymo (bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir studijų) programų ir jų rengimo proceso kokybė. Šia atvejo studija bus siekiama įvertinti sisteminės prielaidas mokymo programų ir jų rengimo proceso kokybei užtikrinti ir pateikti rekomendacijas, ką ir kaip tobulinti siekiant aukštesnės programų ir jų rengimo proceso kokybės. Vertinimui aktualios 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos priemonės aprašomos 1 lentelėje žemiau.

Lentelė 1: vertinimo objektas – aktualūs VP prioritetai, investiciniai prioritetai, uždaviniai, priemonės ir finansuojamos veiklos

9. Prioritetas: VISUOMENĖS ŠVIETIMAS IR ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ POTENCIALO DIDINIMAS
9.2. Investicinis prioritetas: Mokyklos nebaigiančių asmenų skaičiaus mažinimas ir mokyklos nebaigimo prevencija, lygių galimybių gauti geros kokybės ikimokyklinį, pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą, įskaitant grįžimui į švietimo ir mokymo procesą skirtus mokymosi būdus, tarp jų formalųjį, neformalųjį mokymąsi ir savišvietą, užtikrinimas 9.2.1. Uždavinys: Pagerinti mokinių ugdymo pasiekimus skatinant pokyčius švietimo įstaigų veikloje Priemonė 09.4.1-ESFA- V-713 „Profesinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą valdymo, kokybės ir patrauklumo užtikrinimo sistemų ir procesų stiprinimas“: ✓ Švietimo politikos stebėsenos ir vertinimo stiprinimas ✓ Švietimo procesų valdymo priemonių diegimas profesiniame mokyme ir mokyme(-si) visą gyvenimą ✓ Suaugusiųjų mokymosi poreikių, mokymų efektyvumo, pritaikomumo tyrimai. ✓ Išorinis ir vidinis profesinio mokymo įstaigų ir programų vertinimas ir vertinimo rezultatų sklaida. Priemonė 09.2.1-ESFA-V-726 „Ugdymo turinio tobulinimas ir naujų mokymo organizavimo formų kūrimas ir diegimas“: ✓ Saugios elektroninės erdvės vaikams kūrimas (informacinių ir komunikacinių technologijų diegimas bendrojo ugdymo mokyklose). ✓ Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas bei jo pritaikymas mokiniams turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. ✓ Ugdymo turinio ir organizavimo modelių kūrimas ir išbandymas ikimokykliniame, priešmokykliniame ir bendrajame ugdyme. Priemonė Nr. 09.2.1-ESFA-K-728 „Ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklų veiklos tobulinimas“: ✓ Naujų bendrojo ugdymo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių, atnaujinto ugdymo turinio diegimas. Priemonė Nr. 09.2.1-ESFA-V-706 „Švietimo vertinimo ir stebėsenos sistemų sukūrimas“: ✓ Neformaliojo vaikų švietimo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo vertinimo, įsivertinimo tobulinimas ir plėtotė. ✓ Bendrojo ugdymo tyrimų, vertinimo ir stebėsenos sistemos plėtra (mokinių pasiekimų vertinimas). ✓ Ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo ir neformaliojo vaikų švietimo stebėsenos tobulinimas. 9.3. Investicinis prioritetas: Aukštojo ir lygiavertio jam mokslo kokybės, veiksmingumo ir prieinamumo didinimas, siekiant didesnės studentų įtraukties ir geresnio mokymosi pažangumo, atkreipiant dėmesį į atskirties grupes 9.3.1. Uždavinys: Siekiant geresnės studijų atitikties darbo rinkos ir visuomenės poreikiams, gerinti studijų kokybę ir didinti studijų prieinamumą Priemonė Nr. 09.3.1-ESFA-V-732 „Studijų sistemos tobulinimas“: ✓ Studijas reglamentuojančių aprašų rengimas sistemaiškai įtraukiant socialinius partnerius į turinio formavimą, metodinė pagalba aukštosios mokykloms, rengiančioms į studijų rezultatus orientuotas studijų programas ir modulius. Priemonė Nr. 09.3.1-ESFA-V-738 „Aukštųjų mokyklų tinklo tobulinimas“: ✓ Studijų programų stambinimas, pedagogų rengimo programų konsolidavimas, inovatyvių mokymo(-si) metodų, nuotolinių studijų, į studentą orientuoto studijų proceso diegimas, kandidatų į pedagogines studijas atrankos instrumentų kūrimas. ✓ Tęstinių pedagoginių studijų modernizavimas ir pedagogų rengimo kokybės pagal pedagogines profesines studijas gerinimas. 9.3.2. Uždavinys: Stiprinti aukštojo mokslo stebėseną, išorinį vertinimą ir efektyvų studijų valdymą, siekiant nuolatinio studijų kokybės gerinimo Priemonė Nr. 09.3.2-ESFA-V-710 „Stebėsenos, išorinio vertinimo stiprinimas ir kvalifikacijų pripažinimas“: ✓ Išorinio vertinimo (studijų programų ir institucinio), aukštųjų mokyklų savęs įsivertinimo ir akreditacijos sistemų stiprinimas. 9.4. Investicinis prioritetas: Vienodų galimybių formaliai, neformaliai ir savarankiškai mokytis visą gyvenimą suteikimas visoms amžiaus grupėms, darbuotojų žinių, įgūdžių ir kompetencijos ugdymas ir lanksčių mokymosi būdų, be kita ko, pasitelkiant profesinį mokymą ir įgytos kompetencijos pripažinimą, skatinimas 9.4.1. Uždavinys: Padidinti profesinio ir suaugusiųjų mokymo atitiktį darbo rinkos poreikiams ir patrauklumą: Priemonė Nr. 09.4.1-ESFA-V-734 „Lietuvos kvalifikacijų sandaros formavimas, kompetencijų ir kvalifikacijų vertinimo ir pripažinimo sistemos plėtra“:

- ✓ Lietuvos kvalifikacijų sandaros ir šiuolaikiško švietimo turinio formavimas.
- ✓ Įvairiais būdais įgytų kompetencijų ir kvalifikacijų vertinimo ir pripažinimo sistemos tobulinimas.
- 9.4.3. Uždavinys: Padidinti dirbančių žmonių išteklių konkurencingumą, užtikrinant galimybes prisitaikyti prie ūkio poreikių:
 - **Priemonė Nr. 09.4.3-ESFA-V-834 „Žmogiškųjų išteklių stebėsenos, prognozavimo ir plėtros mechanizmai“:**
 - ✓ Vidutinės trukmės žmogiškųjų išteklių paklausos prognozavimo sistemos sukūrimas bei jos funkcionalumo palaikymo ir tobulinimo užtikrinimas, periodiškas žmogiškųjų išteklių paklausos darbo rinkoje informacinės bazės atnaujinimas.
 - ✓ Žmogiškųjų išteklių paklausos darbo rinkoje prognostinių tyrimų rezultatų apdorojimas ir sklaida, vykdant profesinį orientavimą.

Šaltinis: Visionary Analytics 2018, remiantis Europos Komisija, „2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicinių veiksmų programa.“ Nr.C(2017)741 2014 m. rugsėjis ir remiantis Visionary Analytics pasiūlymo konkursui „Europos socialinio fondo finansuojamų mokymų kokybės ir efektyvumo vertinimas“ medžiaga.

2 PRIEDAS. INTERVIU RESPONDENTAI

[illegible]

Šaltinis: Visionary Analytics.

3 PRIEDAS. LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Brandos darbo programa, patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2015 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. V-893. Žr.: http://www.nec.lt/failai/7672_BD_programa_2018-08-30_Patvirtinta.pdf [žiūrėta 2018.10.15]
- Couch, John D., *Rewiring Education. How Technology Can Unlock Every Student's Potential*. BenBella Books Inc.: Dallas, USA, 2018.
- European Commission 2017, *Education and Training Monitor 2017 – Estonia*. Žr.: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2017-ee_en.pdf [žiūrėta 2018.10.12]
- European Commission. EU Science Hub. DigCompOrg Framework. Žr.: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/framework> [žiūrėta 2018.10.15]
- Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas: kreditų harmonizavimo ir mokymosi pasiekimais grindžiamų studijų programų metodikos kūrimas bei diegimas. Žr.: <http://www.ects.cr.vu.lt/Naujienos> [žiūrėta 2018.09.26]
- ITC Švietimo valdymo informacinė sistema. Žr.: <http://www.svis.smm.lt/> [žiūrėta 2018.10.19]
- KPMPC. Projektas „Lietuvos kvalifikacijų sistemos plėtra (I etapas)“, projekto Nr. 09.4.1-ESFA-V-7334-01-0001. Modulinių profesinio mokymo programų sąrašas. Žr.: http://www.kpmpc.lt/kpmpc/wp-content/uploads/2016/12/Modulini%C5%B3-profesinio-mokymo-program%C5%B3-s%C4%85ra%C5%A1as_2018.pdf [žiūrėta 2018.10.21]
- Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. Žr.: <https://www.docdroid.net/OHqeBsc/lietuva2030.pdf> [žiūrėta 2018.10.08]
- Lietuvos Respublikos 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa. 2014 m. rugsėjis. Pakeitimas patvirtintas Europos Komisijos 2018-09-24 įgyvendinimo sprendimu Nr. C(2018)6019. Pilna versija prieinama: <http://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/2014-2020-metu-europos-sajungos-fondu-investiciju-veiksmu-programa> [žiūrėta 2018.10.22]
- Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 pakeitimo įstatymas, 2016 m. birželio 29 d. Nr. XII-2534, Vilnius. Žr.: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1a9058e049b311e6b5d09300a16a686c> [žiūrėta 2018.10.18]
- Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo Nr. VIII-450 pakeitimo įstatymas. 2017 m. gruodžio 14 d. Nr. XIII-888 Vilnius. Žr.: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b0b6cda0eb0a11e7a5cea258c39305f6> [žiūrėta 2018.10.15]
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, ūkio ministerija. Įsakymas dėl apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriaus profesinio standarto patvirtinimo. 2017 m. birželio 12 d., Nr. V-468/4-345, Vilnius. Žr.: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/871e12205c0b11e79198ffdb108a3753> [žiūrėta 2018.10.21]
- Lietuvos Respublikos vyriausybė. Nutarimas dėl nacionalinės žmogiškųjų išteklių stebėsenos pagrindų aprašo patvirtinimo 2016 m. vasario 18 d. Nr. 162 Vilnius. Žr.: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/03a6cb40dbbe11e58a92afc65dd68e97/WgtwgAgVNO>
- Lietuvos Respublikos vyriausybė. Nutarimas dėl valstybinių universitetų tinklo optimizavimo plano įgyvendinimo priemonių patvirtinimo. 2017 m. lapkričio 22 d. Nr. 947 Vilnius. Žr.: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/87c79620d43c11e782d4fd2c44cc67af?jfwid=q8i88lp51> [žiūrėta 2018.10.15]
- Lietuvos Respublikos vyriausybė. Švietimo struktūrinė reforma. Žr.: <https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/%C5%A0vietimo%20reforma.pdf> [žiūrėta 2018.10.21]
- LRT. *Mokyklinių programų atnaujinimą temdo įtarimai dėl neskaidrumo*. Žr.: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/229808/mokykliniu-programu-atnaujinima-temdo-itarimai-del-neskaidrumo> [žiūrėta 2018.10.21]
- McKinsey&Company. *Harnessing automation for a future that works*. Report by McKinsey Global Institute, January 2017. Žr.: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/digital-disruption/harnessing-automation-for-a-future-that-works> [žiūrėta 2018.10.22]
- Moore, Alex. *Understanding the School Curriculum. Theory, politics and principles*. Routledge, Taylor&Francis Group: London and New York, 2015.
- MOSTA. Lietuvos mokslo ir studijų būklės apžvalga, 2016, Vilnius. Žr.: https://www.mosta.lt/images/leidiniai/Lietuvos_mokslo_ir_studiju_bukle_2016.pdf [žiūrėta 2018.09.26]
- MOSTA. Lietuvos mokslo, studijų ir inovacijų būklės apžvalga, 2018, Vilnius. Žr.: <https://www.mosta.lt/images/tyrimai/bukle-2018-web.pdf> [žiūrėta 2018.09.26]
- MOSTA. Mokslo ir studijų institucijų potencialo analizė, 2016. Žr.: https://mosta.lt/images/AM_tinklo_analize_galutines.pdf [žiūrėta 2018.09.26]
- Niemela, Mikko A., Tirri, K. *Teachers' Knowledge of Curriculum Integration: A Current Challenge for Finnish Subject Teachers*. Published by IntechOpen, 2018. Žr.: <https://cdn.intechopen.com/pdfs/60297.pdf>
- Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1309. Žr.: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/Apra%C5%A1as.pdf> [žiūrėta 2018.11.08]

- Stabback, P., UNESCO-IBE. „What Makes a Quality Curriculum?“, *Current and Critical Issues in Curriculum and Learning*, March 2016.
- Studijų kokybės vertinimo centras. Institucinio Lietuvos aukštųjų mokyklų vertinimo 2011-2015 m. analizė. Žr.: <http://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Kokyb%C4%97s%20u%C5%BETikrinimas/Analiz%C4%97s/Institucinio-Lietuvos-aukstuju-mokyklu-vertinimo-analiz-2011-2015SKVC-knyga-LT.pdf> [žiūrėta 2018.10.08]
- Studijų kokybės vertinimo centras. Studijų kryptių vertinimo ir laikinojo akreditavimo tvarka. Rezultatų apžvalga, 2018 kovo 1d. Žr.: [http://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Naujienos/2018/Rezultatai-ziniasklaidai\(2\).pdf](http://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Naujienos/2018/Rezultatai-ziniasklaidai(2).pdf) [žiūrėta 2018.09.26]
- Švietimo ir mokslo ministerija. 2017 metų veiklos ataskaita. Žr.: <https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai-ir-studijos/SMM%20ataskaita%202017.pdf> [žiūrėta 2018.10.15]
- Švietimo ir mokslo ministerija. Pedagogų rengimo pertvarka. Žr.: <https://www.smm.lt/web/lt/pedagogu-rengimo-pertvarka> [žiūrėta 2018.10.15]
- Švietimo ir mokslo ministerija. Profesinio mokymo būklės apžvalga 2017. Žr.: http://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/Profesinio-apzvalga-2017_FINAL.pdf [žiūrėta 2018.09.26]
- Švietimo ir mokslo ministerija, Švietimo informacinių technologijų centras. Lietuvos švietimas skaičiais, 2017. Ikmokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Žr.: https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/609_92885afa0c549672f1e037ac0ab63e03.pdf [žiūrėta 2018.10.21]
- Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo kokybės žemėlapis. Žr.: <http://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/kiti/%C5%A0vietimo%20kokyb%C4%97s%20%C5%BEm%C4%97lapis0424.pdf> [žiūrėta 2018.09.26]
- Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo problemos analizė. Kodėl ir kaip keičiame mokinių mokymosi pasiekimų ir pažangos vertinimo sistemą bendrajame ugdyme? 2016 Kovas, Nr. 4 (147). Žr.: https://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/Kaip%20kei%C4%8Diame%20vertinimo%20sistem%C4%85_GALUTINIS.pdf [žiūrėta 2018.11.19]
- Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo problemos analizė. Modulinio profesinio mokymo sistemos kūrimo ypatumai. 2015 gruodis, Nr. 19 (143). Žr.: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/1_naujausi1_Modulinio-profesinio-mokymo-sistema.pdf [žiūrėta 2018.10.21]
- Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo problemos analizė. Ugdymo turinio kaita: kas lemia sėkmę? 2017 rugpjūtis, Nr. 4 (160). Žr.: http://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/Ugdymo%20turinio%20kaita%20kas%20lemia%20s%C4%97km%C4%99.pdf [žiūrėta 2018.09.26]
- Švietimo ir mokslo ministerija. Švietimo struktūrinė reforma: švietimą įdarbiname ateičiai. Žr.: https://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/svietimo-strukturine-reforma-svietima-idarbiname-ateiciai [žiūrėta 2018.09.26]
- Švietimo ir mokslo ministerija. Europos Socialinio Fondo finansuojamų veiklų švietimo ir mokslo srityje įgyvendinimo rezultatų analizė. Galutinė ataskaita. 2013-03-08. Žr.: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Vertinimas_ESSP_Neringos/Ataskaitos_2011MVP/ES_F_financeuojamu_veiklu_svietimo_ir_mokslo_srityje_igyvendinimo_rezultatu_analize.pdf [žiūrėta 2018.10.21]
- The Brookings Institution. *Surfing the 4th Industrial Revolution: Artificial Intelligence and the Liberal Arts*. Daniel Arya and Creig Lamb. Žr.: <https://www.brookings.edu/blog/brown-center-chalkboard/2017/04/11/surfing-the-4th-industrial-revolution-artificial-intelligence-and-the-liberal-arts/> [žiūrėta 2018.10.22]
- Tallinn University. School of Educational Sciences. Education Innovation and Leadership, Master's programme. Žr.: <https://www.tlu.ee/en/eduinfo> [žiūrėta 2018.10.21]
- Todd Rose. *The End of Average. How We Succeed in a World that Values Sameness*. Harper Collins Publishers Ltd., Toronto, Canada, 2016.
- UPC. *Atsakome, kodėl sustabdytas viešasis pirkimas ir kodėl atsistatydino UPC direktorius*. UPC informacija. Žr.: <https://www.upc.smm.lt/naujienos/upc/apie-viesaji-pirkima.php> [žiūrėta 2018.10.21]
- UPC. *Ekspertai iki 2020 m. rugsėjo atnaujins visas bendrojo ugdymo programas*. UPC Naujienos. Žr.: <https://www.upc.smm.lt/naujienos/upc/ekspertai-atnaujins-bup.php> [žiūrėta 2012.10.15]
- UPC. Kompetencijų ugdymas. Metodinė knyga mokytojui. Žr.: http://mokomes5-8.ugdome.lt/images/Nauji_dokumentai/Metodika/Kompetenciju_ugdymas_mokytojo_knyga.pdf [žiūrėta 2018.09.26]
- UPC. UPC įgyvendinti ES SF projektai. Pagrindinio ugdymo pirmojo koncentro (5-8kl.) mokinių esminių kompetencijų ugdymas. Žr.: <https://www.upc.smm.lt/projektai/koncentras/> [žiūrėta 2018.10.08]
- Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija. Žr.: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf [žiūrėta 2018.10.08]
- Valstybinio audito ataskaita. Kaip panaudojamos profesinio mokymo galimybės. 2016 m. vasario 22 d. Nr. VA-P-50-1-1.